

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Första Kammaren. N:o 42.

Måndagen den 8 Maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 6 innevarande Maj bordlagda utlåtanden N:is 53—55 äfvensom Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets nämnda dag bordlagda utlåtande N:o 1.

Föredrogos Bevillnings-Utskottets den 6 i denna månad bordlagda memorial:

N:o 13, i anledning af Kamrarnes återremiss af 1 punkten af Utskottets memorial N:o 9, afgifvet i anledning af dels Andra Kammarens återremiss af 2 punkten af Utskottets betänkande N:o 5, angående hvitbetssockertillverkningsafgiften, dels Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å 3 punkten af samma betänkande.

Bifölles.

N:o 14, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10, angående tullbevillningen.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogos ånyo och biföllos Stats-Utskottets den 3 och 4 innevarande Maj bordlagda utlåtanden:

N:o 12 b, angående Kongl. Maj:ts förslag i fråga om väg- och vattenbyggnadsstaten m. m.;

N:o 45, i anledning af gjord framställning angående förbättring af kassabokhållarens i Riksgäldskontoret löneförmåner samt förhöjning af anslaget för extra arbeten m. m. i Riksgäldskontoret;

Första Kammarens Prot. 1882. N:o 42.

N:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om pension för affidne Direktören å Tjurkö, Majoren O. Th. Sundholms enka och understöd åt hans tre omyndiga barn;

N:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från indragna profossbostället Lilla Flittered i Skaraborgs län till planteringsland för folkskola inom Gustaf Adolfs församling;

N:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Kusken Jan Erik Eriksson;

N:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till en del af danaarfvat efter af-lidne Grosshandlaren F. V. von Stjernemans hustru Mary English Hamilton;

N:o 50, i anledning af väckt motion i fråga om vidtagande af åtgärder för återvinnande till kyrkorna af för andra ändamål an-ordnad kyrkotionde; samt

N:o 52, i anledning af väckt motion angående eftergift för viss tid af den åtskilliga bergslagshemman eller hyttor inom Vest-manlands, Örebro och Vermlands län ålagda förhöjning i mantals-räntan.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda memorial N:o 11, i anledning af Kamrarnes dels skiljaktiga beslut, dels återremiss i vissa delar af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7, angående vilkoren för tillverkning af bränvin.

1—3 punkterna.

Biföllos.

4 punkten.

Lades till handlingarne.

5 punkten.

Bifölles.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, enligt mellan Talmännen träffad öfverenskommelse, omröstningar jemlikt 65 § Riksdagsordningen komme att anställas vid Kamrarnes samman-träden nästa Onsdag.

Föredrogs å nyo och bifölls Bevillnings-Utskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda betänkande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående nedsättning i bevillingen för utländske eller andre här i riket icke mantalsskrifne handlande och handelsexpediter.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 22 och 25 sistlidne April bordlagda utlåtande N:o 49, i anledning af väckt motion om förändrade stadganden angående befälhafvares å kronofartyg ersättningsskyldighet för skada, som genom hans vållande tillskyndats fartyget eller annan egendom.

Befälhafvares å kronofartyg ersättningsskyldighet för skada å fartyget m. m.

Herr vice Talmannen: I den motion, som Lag-Utskottet i detta betänkande afstyrkt, har Herr Lindmark hemställt, att någon modifikation måtte ske i den ersättningsskyldighet, som för närvarande åligger befälhafvare å kronofartyg för skada, som genom hans vållande uppstått antingen genom fartygets förolyckande eller på annat sätt. Åtskilliga af de skäl, Herr Lindmark i sin motion anført och som äfven af en reservant i denna Kammare upptagits, skulle utan tvifvel i mycket hög grad förtjena Kammarens behjertande. Saken har emellertid redan nu förfallit för denna riksdag, i ty att Andra Kammaren bifallit Utskottets betänkande och således afslagit motionen. Något positivt beslut i saken kan således vid denna riksdag icke komma till stånd. Detta hindrar likväl icke, att det enligt min tanke skulle vara ganska viktigt, om Kammaren ville i sitt beslut uttala sin sympati för den af Herr Lindmark väckta motionen, och det synes mig, att detta bäst skulle ske derigenom, att Kammaren återremitterade betänkandet till Lag-Utskottet. Visserligen hafva åtskilliga reserveranter framlagt ett förslag till formulerad skrifvelse, men det synes mig, som om det, i det skick, hvori frågan för närvarande befinner sig, skulle vara lämpligare, om Kammaren icke genom sådana detaljer, som i denna skrifvelse finnas upptagna, bunde sig, utan mera generaliserade sitt beslut, hvilket kan ske derigenom, att Kammaren helt enkelt återremitterar betänkandet, och får jag därför vördsamt anhålla om återremiss af detsamma.

Herr Lindahl: Under den tid af öfver 20 år, som jag tjenstgjort såsom auditör vid flottans station i Karlskrona, har jag vid åtskilliga tillfällen fått erfara icke blott den stränghet, hvarmed befälhafvares å flottans fartyg förhållande i sådana fall, hvarom här är fråga, bedömes utan äfven, att jag så må uttrycka mig, det *missmod*, som hos personalen uppstått i följd af det olika sätt, hvarpå dessa frågor betraktas och bedömes i vårt lands och i andra länders mariner, samt den olikhet inför lag, som i sjelfva verket hos oss är rådande, då det gäller dem, som föra befäl å flottans fartyg, och då det gäller dem, som föra befäl å enskildes fartyg. De senares ansvarighet grundar sig på en sjölag, som

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

tager någon hänsyn till den exceptionella ställning, hvori en sjöman stundom kan befinna sig, men så är icke fallet med deförre, som endast dömas efter krigslag och strafflag, hvilket gör, att den, som för befäl å flottans fartyg, icke kan undgå att tänka derpå, att han riskerar ekonomisk ruin för sig och sin familj hvarje gång hans sjömannaomdöme sättes på prof under kritiska förhållanden. Detta verkar säkerligen menligt på sjöofficerns utbildning, och den lilla fördel staten kan hafva deraf, att den af befälhafvaren utkräfvver ersättning äfven för skada, som förorsakats deraf, att befälhafvaren, då i farans stund ett beslut, utan någon tid till närmare ofverläggning, måste fattas, råkar misstaga sig om lämpligaste utvägen att undgå densamma, denna fördel — säger jag — motväges fullt ut deraf, att just tanken på en sådan eventualitet kan beröfva befälhafvaren den rådighet, det lugn och den kallblodighet, som han så väl behöft för att kunna undvika skadan. På detta sätt synes saken också uppfattas i Frankrike, der, såsom motionären anför, efter en note från marinministeriet, staten väl kan utkräfvva penningeersättning af officer, genom hvars förhållande uppstått förlust eller skada å fartyg under hans befäl, men marindepartementet i sjelfva verket aldrig väckt anspråk i sådant hänseende, emedan man insett nödvändigheten att lemna fartygscheferna i full besittning af den handlingskraft och beslut-samhet, som lifvet på sjön med nödvändighet förutsätter och hvilka egenskaper oundvikligen skulle förlamas af fruktan att i ett gifvet ögonblick sätta en hel familjs oberoende på spel.

I sitt utlåtande har Utskottet äfven framhållit den olika ställning, hvori befälhafvare å kronans fartyg befinna sig emot befälhafvare å enskildes fartyg, enligt 1864 års sjölag, samt medgifvit, att sådant innebär en oegentlighet. För att ytterligare belysa denna sak, tillåter jag mig erinra om ett par fall, som hvart å sin tid väckte någon uppmärksamhet och som äro nästan likartade, men som blefvo helt olika bedömda just i följd af den olika ställning, befälhafvarne innehade. Jag menar sjöolyckorna med korvetten "Orädd" och postångfartyget "Sofia". Befälhafvarne å båda dessa fartyg voro kände såsom duglige och skicklige sjömän. Båda fartygen förliste emellertid derför, att befälhafvarne i följd af strömsättning och ogynsamma väderleksförhållanden misstogo sig om fartygens läge under en farlig kust samt allt för mycket förlitade sig på en ombordtagen så kallad långlots, hvars kändedom om farvattnet de förut haft tillfälle att pröfva, men som på grund af vissa formella omständigheter icke var att anse såsom en verklig lots. Lotsen på "Orädd" hade nemligen icke licens af Trinity House och den på "Sofia" var inmöns-trad såsom besättningskarl och stod således under befälhafvarens lydnad och kommando. Emot befälhafvaren på "Orädd" anställdes åtal vid krigsdomstol och han blef dömd till ansvar för tjenstefel samt att ersätta korvettens värde. Emot befälhafvaren på "Sofia" deremot väcktes icke någon talan och detta med rätta, emedan, om sådan talan anstälts, hvilket skulle hafva skett vid civil domstol, den säkerligen blifvit af domstolen ogillad, när sådant väl-

lande, som i sjölagen afses, icke kunde läggas befälhafvaren till last. Men äfven pressen och den af pressen ledda allmänheten instämde i den olika uppfattning af dessa händelser, som dock egentligen endast hade sin grund i olikhet inför lag. Detta är en omständighet, som icke alldeles bör lemnas ur sigte, emedan allmänheten på sådant sätt erhåller en oriktig föreställning om dugligheten hos vår flottas befäl.

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Utom hvad Utskottet anfört såsom oegentligt i afseende å den olika ställning befälhafvare å flottans och å enskildes fartyg intaga till sitt rederi, vill jag fästa uppmärksamheten derå, att § 173 i Sjölagen uttryckligen stadgar: "När sammanstötning skett, skall domstolen, vid bedömande af frågan om vållandet, taga i betraktande, om tiden medgaf öfverläggning eller om beslut skulle plötsligen fattas."

Denna billiga, i den privata sjörätten gällande grundsats har deremot icke tillämpats vid bedömande af sjöofficers förhållande vid dylika tillfällen, förmodligen emedan sjöofficern äfven anses såsom embetsman och således icke finge komma i åtnjutande af sådan mildring.

Ehuru, med hänsyn till hvad jag nu tagit mig friheten att anföra, mig synes, att Utskottet bort kunna komma till samma slut som det, hvarom reservanterna sig förenat, har Utskottets *tillfälliga* pluralitet — jag säger "tillfälliga", emedan af reservationen synes, att reservanterna äro lika många som de ledamöter, som afgjort Utskottets beslut — dock helt och hållet afstyrkt motionen, hvarvid Utskottet i första rummet såsom skäl för sitt afstyrkande åberopat ett yttrande af norska stortingets militärkomité, afgifvet till 1871 års storting. Men hvar och en, som närmare genomläser detta yttrande, finner lätt, att det icke kan åberopas ens emot motionärens förslag och än mindre emot den åsigt, reservanterna omfattat, ty nämnda yttrande är rigtadt emot en sådan förändring i sjöofficerns ställning såsom befälhafvare, att han skulle anses vara fri från *all* ersättningskyldighet för uppsåtligt vållad skada och endast underkastad kriminelt ansvar, men något sådant har hvarken motionären eller reservanterna föreslagit. — Vidare har Utskottet såsom ett hufvudskäl mot det föreliggande förslaget anmärkt, att detsamma icke kommit från Kongl. Maj:t i form af en Kongl. proposition. Detta är ett skäl, som jag funnit användas emot likt och olik, då man icke vill i någon mån biträda ett gjordt förslag, men om reservanternas hemställan om afåtande af en underdånig skrifvelse af föreslaget innehåll bifalles, öfverlemnas ju frågan i Kongl. Maj:ts händer och man går då således icke Kongl. Maj:t förbi. — Slutligen är sagdt, att "i de fall, då tillämpning i hela dess utsträckning af ersättningsansvar enligt gällande lag mot sjöofficerare ansetts icke billigtvis böra ega rum, och frågor om efterskänkande af ersättningen därför underställts Riksdagens pröfning, har Riksdagen icke visat sig otillgänglig för de skäl, som för ett sådant efterskänkande kunnat anföras". Ja, dessa fall hafva, såsom vi veta, varit sådana, då, i följd af ersättningssummans stora belopp, densamma

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m. i allt fall icke kunnat hos vederbörande utfås, men i alla de händelser, då det gått mindre summor, som vederbörande förmått betala, har sådan ersättning också af kronan uttagits. Afven detta skäl torde således icke vara af den vigt, Utskottet dervid fast.

Jag får därför vördsamt anhålla om bifall till reservanternas förslag, men om i följd af formella betänkligheter en sådan proposition icke kan göras, vill jag gerna förena mig i det yrkande, Herr vice Talmannen har framställt, nemligen att betänkandet måtte till Lag-Utskottet återförvisas, på det att Lag-Utskottet må kunna taga i närmare öfvervägande det af reservanternas framställda förslaget och Kammaren dermed ock hafva uttryckt sin opinion i frågan.

Herr Samzelius: På sätt Kammaren behagade inhemta af utlåntandet i forevarande ämne, skiljer sig Utskottets pluralitet från dess minoritet icke väsentligen i sjelfva saken utan endast hvad beträffar formen. Pluraliteten — den *tillfälliga* pluraliteten, såsom den föregående ärade talaren mycket riktigt kallade den, ty vi voro lika många å ömse sidor — har varit ense med minoriteten derom, att motionen i den form, i hvilken den föreligger, icke kan bifallas. Vidare hafva vi varit ense derom, att den skilnad, som förefinnes mellan den ställning, hvori sjöofficeren står till sitt rederi kronan, hvilken ställning är vida hårdare och ofördelaktigare än den, som den enskilde befälhafvaren intager till sitt rederi, är högst oegentlig, och att lagstiftningen därför borde söka utjemna denna skilnad. Hvad deremot sjelfva formen beträffar, så förefinnes mellan Utskottets pluralitet och minoritet en bestämd meningsskiljaktighet. Utskottets pluralitet har, icke för att komma ifrån saken, såsom den föregående ärade talaren yttrade, utan verkligen af högst allvarliga principiella skäl, ansett sig icke böra företaga en lagstiftning i ämnet på grund af en enskild motionärs framställning. Om ock denna motionär med allt skäl betraktas såsom sakkunnig, och fastän de upplysningar, han meddelat i sin motion och bilagorna dertill, innefatta en rätt god handledning för en lagstiftning i ämnet, ansåg sig Utskottet dock ej ega tillräckliga krafter till sin disposition för att kunna bedöma en lagstiftningsfråga af forevarande beskaffenhet, och Utskottet ansåg tillika, att det skulle varit ogrannlaga mot Kongl. Maj:t såsom befälhafvare för flottan, om Utskottet hade tillåtit sig att Kongl. Maj:t oåtspord företaga en lagstiftning i ämnet. Reservanternas hafva emellertid företagit sig att föreslå en skrivelse till Kongl. Maj:t af närmare bestämdt innehåll. Jag vill icke klandra dem därför. Vilja de bära ansvaret för de grundsatser, som der uttalas, så är ju derom ingenting att säga. Jag skall icke heller tillåta mig att ingå i någon granskning deraf, emedan det nu icke kan blifva fråga om att fatta beslut derom, men så mycket vill jag säga, att om en Kongl. proposition framkommer grundad på *alla* de uttalanden, som der gjorts, så förefaller det mig, att en sådan proposition ej har mycken utsigt att blifva upphöjd till Riksdagens beslut i ämnet. Då Utskottets plu-

ralitet velat troget vidhålla den åsigt, som i synnerhet i denna Kammare gjort sig gällande, nemligen att lagstiftning i frågor af förevarande beskaffenhet icke bör ensidigt af Riksdagen företagas, så förefaller det mig, att det vore hårdt, om här beslötes en återremiss, ty en återremiss kan icke tolkas på annat sätt än antingen såsom en tillrättavisning åt Utskottet eller såsom en uppfordring att åstadkomma en ytterligare utredning af frågan. Jag tror dock icke, att man bör gifva en tillrättavisning åt ett Utskott, som förärit lojalt och i fullkomlig öfverensstämmelse med Riksdagens föregående beslut i frågor af denna art. Jag har med uppmärksamhet följt Riksdagens beslut under de föregående 20 åren, och jag har icke funnit, att Riksdagen vid något tillfälle velat i en så beskaffad fråga främtaga Kongl. Maj:t initiativet. För den föregående talaren föreföll det besynnerligt, att man icke satt sig och tillyxat ett lagförslag sådant som det, som föreligger i reservationen, men efter min tanke går det icke an att så förfara, och Herr vice Talmannen har i sitt anförande icke uttalat något klander mot Utskottet eller begärt någon vidare utredning af frågan, utan endast önskat, att Kammaren skulle uttala sin sympati för motionen och visa, att den behjertar dess syfte. Sedan frågan förevar i Utskottet, har den kommit i en något förändrad ställning derigenom, att, såsom jag sjelf hörde, Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet vid frågans behandling i Andra Kammaren uttalade sina sympatier för motionen och sade, att det vore önskligt, att ett uttalande från Riksdagens sida skedde till förmån för densamma. Derigenom har framställningen blifvit, att jag så må säga, en quasi-Kongl. proposition, men det fattas likväl ett af Kongl. Maj:t formuleradt förslag till lagstiftning i ämnet, och vid sådant förhållande läser väl icke Riksdagen inlåta sig på en pröfning af frågan. Jag har för min del intet emot att uttala sympatier för saken, men dessa sympatier kunna icke uttalas genom en återremiss, ty en återremiss kan, såsom jag redan framhållit, icke tolkas annat än såsom antingen ett klander emot Utskottet eller såsom en begäran om närmare utredning, men Utskottet kan icke åstadkomma någon ytterligare utredning än som redan har skett.

En talare har uttalat klander mot Utskottet, därför att Utskottet i sitt utlåtande intagit ett af norska Stortingets militärkomité afgifvet betänkande i en fråga af denna art. Utskottet har likväl icke anført detta såsom hufvudmotiv för sitt afstyrkande, utan hufvudmotivet ligger deri, att det icke föreligger någon Kongl. proposition i ämnet, men då handlingarne funnos tillgängliga, så tyckte Utskottet, att då motionären i sin motion aftryckt ett aktstycke, som var utgånget från franska marinministeriet, och som talade ensidigt till förmån för hans motion, var det blott en enkel gärd af rättvisa att i sitt betänkande intaga detta utlåtande af norska Stortingets militärkomité, om icke till stöd för sin uppfattning af frågan, så åtminstone för att antyda, att frågan äfven kunde betraktas från en annan ståndpunkt än motionären såsom sjöman helt naturligt gjort. Mig förefaller det, att ett ådaga-

Befälhafvares å kronofartyg ersättnings skyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Befälhafvares å kronofartyg ersättningsåskylådighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

läggande af Kammarens sympatier för denna sak lättast och lämpligast skulle ske på det sätt, att Kammaren, med erkännande af det trängande behovet af en förändrad lagstiftning i ämnet, ville låta vid hvad Utskottet hemställt bero, och anhåller jag värdsamt om proposition på ett sådant beslut. Derigenom blir nemligen klarare uttaladt, hvad Kammaren menar, än genom en enkel återremiss, och de sympatier, Kammaren hyser för saken, blifva tillika derigenom mera otvetydigt uttalade än genom en återremiss.

Herr Grefve Lagerberg: Då denna fråga redan är fallen i Andra Kammaren, så är det gifvet, att någon skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t icke kan vid denna riksdag ifrågakomma. Jag behöfver derfore icke ingå i någon närmare utredning af Herr Lindmarks beaktansvärda motion. Jag har blott begärt ordet för att uttala min stora sympati för förslaget. Då frågan förevar i Andra Kammaren, hörde jag det utmärkta anförande, som Chefen för Sjöförvarsdepartementet der afgaf; och jag ber nu att deri få instämna, och att de af herrarne, som äro intresserade af frågan, måtte taga del deraf. Frågan är af särdeles stor vikt, och jag ber äfven att få instämna i den siste talarens yrkande. Jag tror icke, att en återremiss tjenar till något. Vill Kammaren förena sig om Herr Samzelii förslag, så har Kammaren dermed ådagalagt sina sympatier för förslaget, och vi kunna då hafva förhoppning om, att, sedan frågan kommit i Kongl. Maj:ts händer, vi vid nästa riksdag kunna få emotse en framställning i ämnet. Jag inskränker mig till att yrka bifall till det af Herr Samzelius framställda förslaget.

Herr Statsrådet Friherre von Otter: Då flertalet af Utskottets ledamöter, som tillhöra denna Kammare, välvilligt biträdt det föreliggande förslaget, om äfven i något förändrad form, så hoppas jag, att äfven Kammaren måtte skänka detsamma sitt understöd. På det sätt frågan blifvit afgjord i Andra Kammaren lärer något resultat eller förändring i gällande förhållanden visserligen icke för närvarande kunna ifrågakomma; men då på denna Kammares beslut i väsentlig mån torde komma att bero, huruvida och i hvilken riktning Kongl. Maj:t till en kommande Riksdag vill framlägga förslag i ämnet, blifver detta beslut af största vikt i och för frågans lyckliga lösning. Såvidt jag af den hittills förda diskussionen kunnat finna, ligga sympatierna mycket för det nu framkomna förslaget, och jag har knappast hört någon motsätta sig detsamma åtminstone i sak. Några synas visserligen icke vara benägna att gora förändring i gällande bestämmelser af det skäl, att de anse, det Riksdagen icke bör afhända sig sin makt att i hvarje särskildt fall bestämma, då ersättning af ifrågavarande beskaffenhet bör utgå eller icke; men dessa utgöra dock, som jag hoppas, endast ett fåtal. Andra synas vilja öfverlemna denna, enligt mitt förmenande dock föga afundsvärda makt åt Kongl. Maj:t, och andra åter vilja gå ännu längre, då de, i likhet med hvad i tyska riket är gällande, vilja genom lagbestämmelser

stadga, att personlig ersättningsskyldighet icke bör i något af ifrågavarande fall kunna åläggas sjöofficer eller annan militärperson under militärisk tjenstutöfning. Jag skulle naturligtvis för min del helst vilja biträda det sista alternativet, om jag icke dels fruktade, att ett sådant förslag aldrig kunde vinna majoritet inom Riksdagen, och dels insåg, att detsamma icke väl stod tillsammans med våra lagar och författningar i öfrigt. Det förslag, som torde hafva största utsigten för sig, är enligt min åsigt det af reservanterna framställda, eller åtminstone ett i hufvudsaklig öfverensstämmelse dermed.

Ehuruväl det nu icke lär vara skäl att länge uppehålla sig vid sjelfva saken, skall jag dock anhålla att något litet få beröra densamma, och jag kan dervid icke underlåta att delvis upprepa hvad jag yttrade i Andra Kammaren.

Motionären har redan tydligt påpekat och med officiella handlingar ådagalagt, att det icke finnes något annat land än Sverige, der denna personliga ersättningslag i verkligheten tillämpas, äfvensom att sjöofficerare i de flesta andra länder till och med äro befriade från skyldighet att ersätta de förluster, som under deras befäl stälde fartyg förorsaka andra fartyg. Och jag tror också icke, att i handelsmarinen någonsin inträffat eller inträffar, att en fartygsbefälhafvare, som sökt efter bästa förmåga fullgöra sina åligganden, och till och med om han gjort sig skyldig till någon mindre värdslöshet eller försummelse, af sitt rederi affordras ersättning under sådana förhållanden, som här äro i fråga. Jag har visserligen hört talas om, att det skulle hafva inträffat, att ett assurancesbolag en gång, då en skeppare gjort sig skyldig till stor värdslöshet, ville häfda sin rätt att hos honom återsöka sina utgifter, men, och ehuru bolaget förklarade, att det icke vore dess afsigt att utkräva ett enda öre af skepparen, väckte likväl dess beteende så stor ovilja inom handelsflottan, att bolaget måste afstå från att fullfölja målet.

Vi se i nära nog hvarje tidning ständigt inträffande sjöolyckor, jag tror de uppgå till 20—30,000 inom hela världen och inom vårt land ensamt strandningarne till omkring 200 årligen, men detta finner man mycket naturligt på grund af de faror af alla slag, för hvilka sjömannen är utsatt. Befälhafvaren afgifver sin sjöförklaring, assurances utbetalas och dermed är saken vanligen slut. Men skulle en af dessa olyckshändelser drabba en svensk sjöofficer, då äro förhållandena helt annorlunda. Han skall med sin relativt obetydliga aflöning vara kronans assuradör och ersätta den förlust, som kan uppkomma, till och med i det fall, att han icke gjort sig skyldig till någon försumlighet. Jag ber att i detta afseende få uppläsa Krigshofrättens af Högsta domstolen fastställda utslag i målet angående ångfregatten "Vanadis" och storfiskebåten "Fursten". Det lyder sålunda: "Enär upplyst blifvit, att lanternerna ombord på "Fursten" icke blifvit, på sätt vederbort, ifrågavarande den 2 September 1862 redan vid solens nedgång tänd, utan visats först efter det att, i följd af med "Vanadis" kl. 8 på aftonen gjord vändning, fartygen till hvarandra kommit

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

i det läge, att fara för "Fursten" att af "Vanadis" blifva påseglad syntns vara för handen; likväl och då af befälet å "Vanadis" vore medgifvet, att oansedt den svårighet, som häraf uppstått för bedömmande af huruvida "Fursten" legat till ankars eller befunnit sig under segling, lanternan å "Fursten" visats och å "Vanadis" varskotts så tidigt, att, derest "Vanadis" då fallit af, fartygen gått fria från hvar andra, samt vid sådant förhållande och enär "Furstens" signal varit sådan, som enligt då gällande föreskrifter eller 1 § litt. B i Kongl. Förordningen den 1 December 1858 finnes för till ankars liggande fartyg påbjuden, sammanstötningen emellan fartygen icke borde båtens besättning, som i allt väsentligt iakttagit hvad på densamma för undvikande af olyckshändelse berott, till last läggas, utan måste tillskrifvas den omständighet allena, att befälet å "Vanadis" utan afseende derå att "Furstens" signal antydt, att båten legat till ankars, på grund af i öfrigt för handen varande förhållanden, antagit, att "Fursten" befunnit sig under segling, liggande för babords halsar, samt i anseende härtill och då vid sådant förhållande ansetts, att, om "Vanadis", som legat för styrbords halsar, fortfarande låg på vinden, fartygen skulle gå på hvarandra, "Vanadis" fått bibehålla sin kurs, tilldess fartygen kommit så nära hvarandra, att utrymme för "Vanadis" saknats att falla undan, hvilket, då kommandören Bäckström vid tillfället befunnit sig å däck och bemärkt "Furstens" lanternan, måste ej mindre honom i egenskap af chef å fregatten än vakthafvande officern premierlöjtnanten Palander tillräknas; ty och då, äfven om, på sätt Palander påstått, men Johannes Cristiansson och hans medparter bestridt, samt vittnen, som de senare låtit höra, jemväl intygat icke vara förhållandet, fiskare- och andra mindre fartyg tillörne och intill dess att genom Kongl. Förordningen den 28 April 1863 förändrade föreskrifter i ämnet meddelats, vanligen, ehvad de befunno sig under segling eller lågo till ankars, skulle hafva brukat begagna enahanda signal eller lanternan med hvitt sken, Krigshofrätten ansåg sådant desto mindre kunna för det föreslagna misstaget om betydelsen af "Furstens" signal lända till ursäkt, som, enligt hvad medgifvet vore, "Furstens" egenskap af fiskarefartyg, först efter det ombordläggning med densamma redan varit oundviklig, ombord å fregatten upptäckts och således, när dennas kurs bestämdes, hvarje anledning till ifrågasättande af signalens riktighet saknats, fann Krigshofrätten Bäckström och Palander förvunne att genom förbiseende af gällande föreskrifter rörande fartygs signalering hafva vållat ombordläggningen; i följd hvaraf och *ehuru hvarken Bäckström eller Palander låtit komma sig till last försummelser eller vårdslöshet af beskaffenhet att böra för den ene eller andre ansvarspåföljd medföra, Krigshofrätten* — enär, med afseende å de omständigheter, hvarunder åtskilliga af "Furstens" besättning funnit sig föranlåtna att vid fartygens sammanstötning springa ombord å fregatten och såmedelst söka sin räddning undan den fara, hvaruti de derigenom råkat, bemålde personer icke kunde anses skyldige vidkännas kostnaderna för deras återförande i land och förplägnag intill dess de till sina hemvist återkommit, samt icke

visadt blifvit hvarken att skadan å båten för högt uppskattats eller att ankaret, ankartåget och fiskredskapen genom någon felaktighet eller försummelse å båtbesättningens sida gått förlorade — *fann Bæckström och Palander icke kunna undgå att, gemensamt eller hvilkendera som gälda gitte, godtgöra ej mindre Kongl. Maj:t och kronan kostnaden för omförmälda mänskaps vistande å och landsättning från fregatten med 34 Rdr 48 öre, än äfven Johannes Christiansson och hans medparter, dels den genom ombordläggningen dem tillskyndade förlust med i sådant afseende fördrade 1662 Rdr, dels och utgifterna i och för rättegången enligt obestridd räkning med 96 Rdr 75 öre“.*

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Af detta se Herrarne, att en svensk sjöofficer kan förklaras icke hafva begått någon felaktighet af beskaffenhet att kunna till ansvarspåföljd föranleda, men ändock dömas enligt 6 kap. 1 § Strafflagen såsom för brott. Jag vet åtminstone ingen annan paragraf, som kunnat tillämpas och på hvilken domstolen kunnat grunda ett sådant utslag.

Jag skall anhålla att få anföra ett exempel, huru olika ett domslut i detta hänseende kan utfalla i Sverige mot i utlandet. Det var en talare, som nämnde korvetten Orädd; denna var ute, om jag minnes rätt, en novemberafton i tjocka och regn, då den strandade i engelska kanalen, och chefen dömdes, förutom straff enligt krigslagarne, att ersätta förlusten med omkring 179,000 kronor, hufvudsakligen emedan han icke hade lodat. Ungefär samtidigt, d. v. s. samma eller närliggande år, var det en engelsk fregatt, som gick mellan två engelska örlogshamnar likaledes i engelska kanalen. Det var en vacker julidag, och fartyget, som kryssade under kusten stäfvade mot land, då det mot aftonen tjocknade till. Chefen fortsatte likväl sin kurs, emedan han beräknade att eben skulle sätta honom fri från landgrunden. Han törnade dock och satte fartyget på. Senare blef det visserligen åter taget flott, men först efter dyrbara reparationer iståndsatt. Fartygschefen ställdes inför krigsrätt, och då hos oss den slutliga domen vanligen faller omkring tre år sedan olyckan skett, under hvilken tid fartygsbefälhafvaren får gå och plågas af oro, så var i detta fall utslaget fäldt på tionde dagen efter olyckan. Det lydde, att befälhafvaren genom oförsigtighet gjort sig skyldig till fartygets förlust och vederbörande ålades därför att tillrättavisa honom och anbefalla honom att hädanefter iakttaga större försigtighet. Samtidigt utrustades likväl för hans räkning ett annat fartyg, på hvilket han beordrades att jemte sin besättning gå ombord och med hvilket han sedan gjorde en verldsomsegling. Jag vill härmed icke säga att jag gillar detta utslag, men det visar huru mån denna i sjöförhållanden erfarna nation är att icke skrämma upp sina sjöofficerare genom domslut, som kunna göra dem ängsliga och försagda i utöfvandet af sitt ansvarsfulla yrke.

Dessutom frågar jag, mine Herrar, om svenska staten gifver sina sjöofficerare sådan öfning och vana, att den på dem kan ställa större anspråk och större ansvar än någon annan nation gör, vare sig det är fråga om örlogs- eller kofferditjenst. I andra

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m. (Forts.)

länder få sjöofficerarne vanligen segla så länge de lefva och kunna göra tjenst, här deremot är förhållandet olyckligtvis icke detsamma.

Utskottet har, såvidt jag rätt uppfattat dess betänkande, icke heller haft något i sak att anmärka mot det framlagda förslaget, utan tvärt om, som en af Utskottets ledamöter nyss nämnde, på det högsta behjertat detsamma, om det ock ej kunnat tillstyrka det i den form, hvori det nu föreligger. Mot detsamma har dock anmärkts, att det endast angår *befälhafvare* å kronans fartyg, men icke t. ex. *vakthafvande officer* eller *underofficer*. Denna anmärkning är fullkomligt riktig, men jag tror, att den af reservanterna blifvit helt och hållet häfd, då de föreslagit, att det i stället för "befälhafvare å kronans fartyg" skulle heta: "den som utöfvar befäl å kronans fartyg", hvilket dessutom otvifvelaktigt varit motionärens mening.

Hvad beträffar det betänkande af norska Stortingets militärkomité, som Utskottet åberopar, så förlorar det kanske en liten del af sin betydelse, om jag nämner, att denna s. k. militärkomité var sammansatt af en bankdirektör, ordförande, en sakkörare, sekreterare, och i öfrigt af en länsman, fem hemmansegare och en f. d. sjöofficer. Der var således bra litet fackkunskap representerad och under sådana förhållanden var det mindre underligt, om denna komité kom till ett motsatt resultat mot det hvartill alla andra sjöstater i allmänhet kommit.

Hvad den franska regeringen har yttrat i detta ämne är mycket lärorikt. Det anföres emellertid af motionären och torde därför icke behöfva vidare upprepas.

Af hvad jag nu nämnt borde framgå, att den svenska sjöofficern i förevarande hänseende står alldeles ensam. Äro icke dessutom krigslagarne tillräckligt stränga? En officer, som visar vårdslöshet, försumlighet, oförstånd eller oskicklighet i sitt yrke, kan straffas med fängelse och med tjenstens förlust för viss tid eller för alltid. Är det då icke hårdt, att han derjemte skall sätta till sin enskilda egendom så långt den räcker? Jag har rätt mycket undrat, huruvida man icke skulle kunna anse, att liksom en sjöolycka ofta är en följd af slumpen, så ock domen någon gång är beroende af en slump. Jag vill härmed icke påstå, att icke våra domare på det samvetsgrannaste både pröfva och döma, men åsigterna äro så olika. Vi behöfva endast se på de två fall som motionären anført, nemligen domarne angående fregatten *Vanadis* och den kanonbåt, som satte på grund i Stockholms skärgård, för att finna detta. I båda fallen fattades det fällande utslaget med fyra röster mot tre, således med *en* rösts majoritet. Huru lätt kunde icke förhållandet hafva varit omvänt och hvilken orimlig skilnad i domslut? I ena fallet alldeles fri från allt ansvar, i det andra att undergå tre till fyra års tortyr under väntan på domen, och sedan denna blifvit känd, först lida det straff krigslagarne bestämma och sedan ytterligare schavottera inför Riksdagen för att få efterskänkt ett ersättningsbelopp, som man antagligen ändock aldrig kan åstadkomma. Jag kan icke kalla

det annorlunda än schavottering, då sjöofficerens handlingssätt inför offentligheten skall bedömas, — och detta kanske både omildt och orättvist, — af personer, hos hvilka man i allmänhet icke kan förvänta synnerlig sakkänedom i de förhållanden, hvaröfver de döma. I Riksdagen hafva vid föregående tillfällen fäلتs yttranden sådana som t. ex.: "hvad skola vid med sådana officerare att göra, som sätta bort våra fartyg"? Man kan således utom det att man blir straffad, enligt krigslagarne, äfven förlora såväl sin egendom, sin heder och sitt anseende som sjöman, om man egt något sådant.

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Bland de sjöolyckor, som oftast inträffa, äro grundstötningar och ombordläggningar. Båda kunna bero af omständigheter, som ofta försätta sjöofficern i den svåraste ställning. När man t. ex. ingår i en okänd främmande hamn, är man nemligen oftast i hög grad beroende af lotsens duglighet. Det är mycket bra, om denne för fartyget lyckligt in, men om han stöter på grund, så kan befälhafvaren, liksom händelsen var vid norska monitorn "Mjölners" grundstötning, dömas till ersättning, derför att han icke kontrollerat lotsen, och går han emot lotsens order och olycka inträffar, blir naturligtvis ersättningsåliggande ännu oafvisligare. Jag har sjelf varit med om sådant fall, då chefen tagit befälet från lotsen och sjelf lotsat, emedan lotsen visat sig opålitlig.

På samma sätt är det med ombordläggningar. En sjöofficer kan dervid ofta komma i de kinkigaste förhållanden. För att förekomma ombordläggning äro vissa internationella s. k. styrningsregler fastställda, enligt hvilka tvenne hvarandra mötande fartyg, då fara för ombordläggning uppstår, skola manövrera. Men det är äfven nödvändigt, att *båda* iakttaga dessa regler, ty om den ene icke gör det, kommer den andre i en mycket stor förlägenhet. Det kan då hända, att denne, i strid med gällande styrningsregler och med risk att göra en mindre förlust för att rädda fartyget från en större, måste handla efter omständigheterna och med ledning endast af sin sjömansinstinkt, men i sådant fall måste han naturligtvis, om skada uppkommer, alltid betala, emedan han icke stält sig gällande styrningsregler till efterrättelse, under det att han deremot, om han i öfverensstämmelse med dessa författningar seglat såväl eget som det mötande fartyget i sank, möjligen gått fri från ersättningskyldighet, äfven om han icke följt med till hafsbottnen.

Obilligt synes mig äfven vara, att samma ansvarighetslag är gällande för embetsmannen på sitt tjensterum och sjöofficern på sjön. Den förra kan i största lugn öfvertänka sina handlingar; han kan rådfråga författningar och sakkunniga personer; han kan vänta och fundera på saken i veckor och månader, om så erfordras, innan han fattar sitt beslut. Sjöofficern deremot skall ögonblickligen fatta och utföra sitt beslut, och misslyckas han, ställes han inför krigsrätt, hvarvid de som skola döma honom, på sätt jag nyss nämnde, kunna sitta i månader och fundera på domen, och jag vet att dessa domare i flere fall länge varit tveksamma, huruvida de skolat fria eller fälla.

*Befälhafva-
res å krono-
fartyg ersätt-
ningsskyldig-
het för skada
å fartyget
m. m.
(Forts.)*

Utskottet säger visserligen att Riksdagen icke visat sig otillgänglig för de skäl, som för efterskänkande af ådömd ersättning kunnat anföras. Jag frågar: i hvilka fall har Riksdagen visat sig icke otillgänglig? Så vidt jag erfarit endast i två fall, åtminstone under de sista 30 åren, och i dessa fall har, enligt hvad diskussionsprotokollen utvisa, orsaken hufvudsakligen varit den, att den ersättningsskyldige icke kunde betala, och då var det ju temligen likgiltigt, om Riksdagen efterskänkte ersättningen eller icke. Männe beslutet blifvit detsamma, om den ersättningsskyldige varit be- medlad?

Följden af denna ersättningsskyldighet kunde naturligen lätt blifva den, att bemedlade personer icke våga ingå vid flottan eller att der taga befäl. Ett bevis derpå har nyligen äfven gifvits då en framstående och yrket tillgifven officer när han blef sjökom- menderad föredrog att lägga in om afsked framför risken att måhända genom en oberäknelig tillfällighet förlora sin egendom och sålunda sätta sitt och familjens oberoende på spel. Men för dem, som intet ega, är förhållandet i detta hänseende olika, all- denstund de intet hafva att förlora. Man kan visserligen säga, att det kan vara lika bra att hafva endast obemedlade officerare, men dels lärer icke finnas något rimligt skäl att utesluta den för- mögne, dels blir ju ersättningsskyldigheten då också utan all be- tydelse, och dessutom hvad vinner man dermed? Jo, staten kan under tidernas lopp möjligen bespara några tusen kronor genom de mindre ersättningarne, men de större måste Riksdagen ändock alltid afskrifva. För öfrigt är jag fullt öfvertygad, att, då förlusten är någorlunda rimlig och tillgångar finnas, betala officerarne i alla fall hellre än att underkasta sig de förhållanden som nu existera, och för min del skulle jag, om jag råkat ut för en sådan olycka, hellre hafva sålt det sista jag egde än att underkasta mig att blifva så behandlad som svenska sjöofficerare nu blifva.

Hvad kan icke staten deremot förlora genom nuvarande be- stämmelser? Endast medvetandet att ett förbiseende af gällande föreskrifter, en missuppfattning af en order eller något dylikt kan medföra ett framtida obestånd; blotta tanken på detta, säger jag måste förlama handlingskraften och kan lätt döda hvarje gnista af mod, beslutsamhet och rådighet, på hvilka egenskaper under kritiska förhållanden ett fartygs säkerhet och ett företags fram- gång möjligen helt och hållet torde bero. Skulle vi göra oss af med dessa egenskaper i utbyte mot försigtighet, ensamt ytterlig försigtighet, vore detta efter hvad jag tror ett mycket dåligt byte, som jag dock är öfvertygad om att våra officerare i allmänhet icke göra sig skyldiga till, trots författningarne. Jag ber att i sammanhang härmed få anføra en händelse, som just i dessa dagar inträffat. Det var en officer, som skulle bogsra ett mudderverk och några prämar från Stockholm till Karlskrona. Mudderverket var assureradt, men chefen begärde hos myndigheterna att äfven få fartygen assurerade, hvilket dock icke kunde beviljas, utan hänvisades han dels till reglementet, som säger, att fartygets chef är sjelf ansvarig för det fartygs säkerhet, han kommenderar, samt

dels till sin instruktion, som förständigade honom att iakttaga nödig försigtighet. Jag vill och kan icke nu bedöma, huruvida ifrågavarande chef varit till ytterlighet försiktig eller icke, men han var 11 dagar på vägen och, såsom Herrarne veta, kan man göra resan fortare, ehuru med iakttagande af största försigtighet, äfven mycket långsammare, och jag frågar, hvad skulle vederbörande gjort, om han varit 11 veckor eller ännu längre på vägen? Jag tror, att myndigheterna i detta fall äro maktlösa, ty de kunna icke straffa eller ens förebrå någon för långsamhet eller den mest öfverdrifna försigtighet, utan att dermed själfva ikläda sig ansvaret.

Jag bör tillägga att enligt mitt förmenande och under nu befintliga förhållanden såväl chefen på fartyget, då han begärde assurans, som myndigheten, då de vägrade densamma, voro i sin fulla rätt.

Det skulle visserligen kunna vara mycket mera att säga i denna sak, men jag tror att det, som nu från olika håll blifvit anfördt, kan vara tillräckligt, och jag hemställer endast, att Kam-maren ville behjerta sjöofficerarnes ställning och medverka dertill, att de åtminstone ej komma i sämre ställning än deras vederlikar i andra länder och yrkesbröder inom handelsflottan. Detta är för vår flotta och dess befäl en verklig lifsfråga.

Friherre af Ugglas: Jag har med särdeles stor tillfredsställelse erfarit att alla de talare, som här uppträdt, erkänt det billiga af en förändring uti de förhållanden, som i denna motion omnämnas. Jag vill också icke, synnerligast efter Herr Statsrådets och Chefens för Sjöförsvarsdepartementet uttömmande anförande, trötta Kam-maren med de ytterligare skäl, som kunde vara att tillägga för att än mer styrka denna förändrings billighet, utan jag vill endast yttra mig om de två förslag, som blifvit framlagda. Den förste talaren, Herr vice Talmannen, yrkade återremiss, och för min del ber jag få ansluta mig till detta förslag. Jag anser icke, att uti en sådan återremiss ligger någon tillrättavisning åt Lag-Utskottet och icke heller i frågans nuvarande ståndpunkt någon begäran om förnyad utredning, utan endast ett uttryck af Första Kam-marens åsigt i denna fråga, som genom Andra Kam-marens beslut för denna riksdag förfallit. Det är således endast såsom en opinionsyttring jag förordar återremiss.

Herr Samzelius har framställt ett annat förslag och mot detta, i och för sig, har jag intet att anmärka, ty det uttrycker på sitt sätt alldeles detsamma. Men för min del är jag icke någon vän af hvad man skulle kunna kalla motiverade dagordningar. Ett sådant behandlingssätt står icke i strid mot grundlagen, men det står, efter min tanke, så nära gränsen, att jag icke skulle vilja tillråda ett sådant. Dessutom kan det ligga en fara uti att genom en motiverad dagordning på sätt och vis på förhand besluta i en fråga, som det tillhör en kommande Riksdag att afgöra. Jag tror, att man derigenom införes på en väg, som, ehuru vid detta tillfälle mycket oskadlig, skulle kunna komma att begagnas i andra frågor, der den icke skulle befinnas tillfredsställande.

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Befälhafva-
res å krono-
fartyg ersätt-
ningsskylåg-
het för skada
å fartyget
m. m.
(Forts.)

Jag ber således att få förena mig med Herr vice Talmannen och anhåller, att Kammaren såsom opinionsyttring ville fatta beslut om återremiss.

Grefve Strömfelt: Den ärade ledamot af denna Kammare, som försvarade Utskottets betänkande, yttade, att motionen vunnit starka sympatier inom Utskottet och betonade, att det egentligen varit formen, i hvilken förslaget förelåg, som gjort, att Utskottet stannat vid det slut, hvartill det kommit. För min del får jag säga, att, såvidt jag kan påminna mig, uttalades af den lilla Utskottsmajoriteten just icke stora sympatier för motionen, och hade de varit stora, så hade väl också utlåtandet utfallit annorlunda, synnerligast sedan åtskilliga ledamöter upplyst, att Kongl. Maj:ts regering var frågan mycket benägen. Dervid tror jag således, att man icke får fästa särdeles stor vikt.

Att emellertid den föreliggande motionen är af ett verkligt behof framkallad, derom torde väl vittna det stora antalet reservervanter bland denna Kammares Utskottsledamöter.

Redan det förhållande, att då en sjöofficer, enligt 144 § Strafflagen för krigsmakten, skall, *endast för oförstånd* eller *oskicklighet* vid tillämpning af reglementen, andra allmänna författningar, instruktioner eller särskilda föreskrifter, som af förhållandenas beskaffenhet påkallas, dömas till disciplinstraff, han tillika, om någon skada vållas, skall dömas efter 6 kap. 1 § Strafflagen, hvilken endast handlar om skada, uppkommen genom brott, synes vara hårdt och blir det så mycket mera, som den regel alltmera utvecklats sig hos våra krigsdomstolar, att döma honom till högsta möjliga ersättningsbelopp hvarje gång ett, om än aldrig så oskyldigt "vållande" kunnat inrymmas i krigsrättens undersökningsprotokoll, äfven der intet fel blifvit begånget, för hvilket straff kunnat ådömas.

Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet har uppläst krigshofrättens dom mot chefen på fregatten "Vanadis". Jag var då icke inne och vet således icke, om han nämnde, att tre af rättens ledamöter reserverade sig.

Emellertid finna Herrarne. hurusom af denna dom framgår, att sjöofficer dömes till skadeersättning äfven der ingen försumlighet eller oskicklighet blifvit begånget, så att honom kunnat ådömas något tienstestStraff. Endast en af omständigheterna föranledd missuppfattning, en oriktig förutsättning var här orsak till skadestånds ådömande och utgifvande. Sjelfva skadeståndets utgifvande från kronan till några fiskare vill jag icke klandra, men att kronan under sådana omständigheter sedan utkräfvat beloppet af två sina sjöofficerare, det synes mig nästan gränsa till hårdhet och orimlighet.

År 1878 utkommenderades från Stockholms station en ny kanonbåt af annan konstruktion än de förutvarande. Den skulle profvas, innan den ännu var afsynad. Den gick under en skicklig befälhafvare, som många gånger gått genom inloppen till Stockholm. Han gick ut genom Oxdjupet och vände in genom Kodjupet. Der

är efter de försänkningar, som blifvit gjorda, en nyckfull strömsättning. Strömmen tog båten, och när han skulle vända med den propeller, som är anbringad i fören, lydde icke fartyget, utan gick in i pålverket, der det blef sittande under tre dagar. Följden blef, att befälhafvaren dömdes till 1,800 kronors ersättning till kronan, och åklagaren yrkade till och med, att han skulle kännas skyldig ersätta kronan för till underbefäl och manskap utgående aflöning och portion under dessa tre dagar, emedan sjöexpeditionens ändamål icke under denna tid kunde anses uppfyllt. Vid domens afkunnande och ersättningens utgifvande hade man försummat infordra en räkning på 200 kronor; ett år derefter fick han betala äfven denna. Jag vågar påstå, att dessa domar gå så långt i stränghet, som det är möjligt, och vida öfver rimlighetens gräns.

Vissheten för sjöofficern att vid inträffande olycka genast dömas till ersättning måste förlama hans handlingskraft, just i de ögonblick en rask handling skulle kunna afvärja stor skada, stor förlust af gods och manspillan. Reglementet för mötande fartyg innehåller 10 långa paragrafer. Huru sjöofficer vid inträffande olycka iakttagit dessa, dömes han; men i sakens natur ligger, att det största fel han kan begå, är just att i ett kritiskt ögonblick i minnet genomgå hela detta reglemente; dertill föranleder dock en sådan lag som den nu gällande.

Sjöofficers handlingar bedömas mycket olika mot kofferdbefälhafvares och orsaken dertill torde man få söka i det förhållande, att den ene dömes af krigsrätt, medan den andre dömes af allmän domstol.

För några år tillbaka kom minångfartyget "Ran" på ingående, under det att gefseångaren "Balder" skulle gå förbi Kastellholmen och svänga in åt viken. "Balder" gick för nära en utgrundning på holmen, hvarigenom han kom i sugvatten. "Ran" stoppar och backar, men i stället för att styra inåt viken, styr "Balder" rakt på "Ran"; vid den undersökning, som hölls, förmenade "Balder", att fartyget icke lydt roder; men orsaken härtill var i så fall, att han gått för nära grundet. — "Balder" hade så stark fart och så oriktig kurs, att ett bland de många på andra sidan om "Ran" liggande kofferdfartygen måste sticka från sig sin ankarketting för att icke äfven blifva påsegladt. Vid undersökningen visade sig, att befälhafvaren å "Ran" uppfyllt sina skyldigheter. Kronan sökte skadeståndet 2,000 kronor hos "Balder" rederi, men förlorade vid Gefle rådhusrätt. Om "Ran" hade varit orsaken till olyckan, så hade dess befälhafvare med all säkerhet fått betala hela reparationskostnaden.

Man har sagt, att motionen skulle vara ett förslag till undantagslagstiftning gent emot andra statens tjänstemän. Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet besvarade mycket riktigt det påståendet dermed, att han fäst uppmärksamheten på det förhållandet, att hvarje annan kronans tjänsteman har en grundlig tid att öfvertänka sina handlingar, innan de utföras, men att en

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Befälhafvares å kronofartyg ersättningssskyldighet för skada å fartyget m. m. (Forts.)

sjöofficer ofta måste fatta sitt beslut ögonblickligt. Häre ligger en stor skilnad.

Äfven har man invändt, att lagen varit länge gällande. Men lagens verkan förr och nu är en helt annan. Man får icke förbise under de senaste åren stigit i en ofantlig proportion och att i följd deraf tillfällen till olyckshändelser, i synnerhet på trängre farvatten, betydligt ökats. Lagen gäller lika i krig som fred. Härpå borde dock en lagstiftande församling fästa något afseende. Om man påminner sig några drag ur sjökrigens historia, skall man finna, huru riktig den föreslagna förändringen är. Jag vill minnas, att det var vid S:t Vincent, som engelska och franska flottorna lågo emot hvarandra. Huruvida bataljen var öppnad, påminner jag mig icke; men Nelson, som förde en afdelning af engelska flottan, upptäckte en svag punkt i franska flottans linie; utan ordres gjorde han en diversion med sin afdelning och bröt in i franska flottan; manövern lyckades och blef orsak till att engelska flottan vann en af sina lysande och afgörande segrar. Detta skulle knappt någon sjöofficer vågat göra med denna lag för ögonen. Flere dylika exempel kunde anföras.

Utskottet har fäst sig vid, att Riksdagen plägar afskrifva dylika ersättningar, men redan den omständigheten, att en sjöofficer, som med döden för ögonen sökt uppfylla sin pligt, skulle vid en olycklig utgång nödgas söka nåd, synes innebära något upprörande och, huru denna benädningsrätt kan utfalla, derom vittna både den yngre franska och äldre svenska historien. Jag vill icke i herrarnes minne återföra dessa svarta punkter i nationernas lif. Endast så mycket vill jag säga: en djerft utförd manöver med förlorad batalj och derpå följande neslig fred — och menskligheten skall säkert än i dag söka sina offer; men hvar äro då dessa lättare att finna än under en sådan lag som denna? Tjenstens förlust och fästning borde väl vara tillräcklig påföljd, utan att hela familjer tillika behöfva bringas till tiggarsafven.

Det är otvifvelaktigt, att, sedan Andra Kammaren fattat sitt beslut, den ifrågavarande förändringen för denna riksdag förfallit. En återremiss har naturligtvis ingen påföljd; men jag ber få fästa uppmärksamheten på den betydelse, som ligger i ett sådant beslut. Utan tvifvel skall nemligen ett sådant Kammarens beslut, förutom den här förda diskussionen, vara ett godt stöd för regeringen, om hon vill till nästa Riksdag aflåta förslag i ämnet, och på denna grund ber jag att få instämma i yrkandet om återremiss.

Herr Widmark, Carl Olof: Till följd af ledighet från riksdagsgöremålen har jag inom Utskottet icke deltagit i behandlingen af den nu förevarande frågan. Detta förhållande har emellertid icke blifvit anteckadt, och jag anser det därför vara angeläget att omnämna detsamma, emedan jag för min del icke delar Utskottets åsichter i denna del, utan tvärtom på det lifigaste behjertar motionens syfte och instämmer med reservanterna uti deras hemställan. Vid sådant förhållande och då intet annat än

återremiss blifvit yrkadt, ber jag att få förena mig i detta yrkande.

Herr Wallenberg: Det är verkligen mycket angenämt för mig att erfaras, att diskussionen öfver den förevarande frågan inom denna Kammare i det närmaste liknar "att slå in en öppen dörr". Då dertill kommer, att en aktad ledamot af Lag-Utskottet berättat, att inom Utskottet varit rådande en temligen allmän benägenhet för att vidtaga en förändring, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att, sedan Utskottet behandlade frågan, har det inträffat, att under öfverläggningarne om densamma inom såväl Andra Kammaren som denna Kammare Herr Sjöministern på ett varmt och sakrikt sätt framställt den väsentliga skilnad, som förefinnes mellan det militära ansvar, som åligger hvar och en, som är i krigstjenst, och det *assuransansvar*, som man genom, efter min uppfattning, en misstyndning af lagen ålagt sjöofficerare. Det är därför icke utan vikt, att denna diskussion kommit till stånd, ty den bör vara ett stöd och en uppmaning för regeringen att i ämnet afgifva proposition till en kommande riksdag.

Lag-Utskottet har åberopat det betänkande, som afgifvits af norska Stortingets militärkomité, och Utskottet har upplyst, att "en bankdirektör deltagit i denna komité". Må det då tillåtas en svensk bankdirektör att säga sin åsigt i ämnet. Jag ber att till den ändan få uppläsa endast tre rader ur nämnda komitébetänkande. Det heter der: "En af de Hovedfordringer, som stilles til en god Sømand, er netop at han skal eie Mod og Kraft til at seile under Ansvar. Under dette opdrages, udvikles og hærdes Dygtigheden i alle Livsstillinger." Kan man väl tänka sig något mera orimligt än att uti ett dylikt ansvar innefatta ett *assuransansvar* för en materiel, som hvarje år med stigande uppfindingar blir allt dyrbarare! Ett sådant ansvar är naturligtvis en fullkomlig orättvisa, och, såsom mycket riktigt antydts, behöfves det icke, att, för den, som i ett kritiskt ögonblick, då både människolif och kronans egendom stå på spel, skall föra befäl å ett örlogsfartyg, det skall föresväfva honom den förfärliga farhågan, att, om företaget oaktadt alla hans ansträngningar misslyckas, han skall blifva ruinerad och hans hemmavarande hustru och barn kastas på allmänningen. Visserligen kan tillämpningen af en sådan drakonisk lag hafva till följd, att de, som ifrå för "gift qvinnas eganderätt", kunna vinna ett oväntadt stöd i sina sträfvanden af dessa nu omtalade abnorma förhållanden, enär de få ökad anledning yrka på, att giftermålskontrakt böra upprättas mellan makar. Om nu någon qvinna ämnar gifta sig med en sjöofficer, och hon af ärfda medel eger det allra ringaste, så torde det vara försigtigast, att sådant kontrakt uppsättes, på det att den ärfda egendomen må förblifva hustruns och icke makarnes gemensamma egendom. Eljest kommer hon, såsom en oskyldig tredje man, om jag så må säga, att blifva kronans *assuradör* för dess örlogsfartyg, och det torde väl hvar och en inse vara en orimlighet.

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget
m. m.
(Forts.)

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på våra domstolar. Krigshofrätten vill man ombilda, och ett förslag derom ligger i denna stund under Högsta Domstolens pröfning, afseende att Krigshofrätten skulle indragas och Svea Hofrätt fungera såsom Krigshofrätt med 3 hofrättsledamöter och 2 för tillfället inkallade militäre ledamöter. Men om en sådan förändring vidtages, så kommer det att inträffa, att domstolen utgöres af en *minoritet* sakkunnige personer och en majoritet, som *icke* har en aring om sjöväsendet och dess utöfvande under krig. Såsom Krigshofrätten nu är sammansatt, hafva deremot samtliga dess ledamöter uppfotrats för att förvärfva kännedom om militärväsendet både till sjös och lands. Förändringen, som nu bragts å bane, skulle medföra några tusen kronors besparing för kronan; men om en så obetydlig besparing bör eftersträvas genom en olämplig förändring, blir en annan fråga, Riksdagen bör begrunda.

Det har uppgifvits, att målet angående fregatten "Vanadis" drog ut i tre år, innan det blef afgjort. Jag ber att få omnämna ett annat exempel, nemligen då korvetten "Karlskrona" förolyckades. Då inträffade något, som hos alla, hvilka kunde i någon mån uppfatta förhållandena, torde hafva gjort det intrycket, att man icke bort anställa vittnesförhör om saker, som icke kunde bevisas. Faktum var, att chefen hade fört befälet, och han hade med sitt fartyg gått till en annan domstol. Då inträffade, att sekonden, en officer och femton man lågo i sjön, och derunder slappnade aldrig disciplinens band, utan sekonden förde befälet, och de andra lydde. Genom otroliga ansträngningar lyckades det dem att få en slup flott, hvartill åtgingo nio timmar, och derefter voro de utsatta för hunger och solsting, till dess de påträffades af ett fartyg och fördes till Filadelfia. Men då de sedermera kommo hem, råkade de i den tortyranstalt, som heter domstolarnes undersökning, och som genom undersökningens *långsamhet* är en verklig tortyr. Jag anser, att detta vore ett fall, då undersökningen kunde och bort vara inskränkt till en kortare tid; men i stället fördes de fram och tillbaka under en polemik, som var hjertslitande, och efter tre år föll domen, som frikände dem.

Jag ber att få förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Samzelius: En talare på norrköpingsbanken har framhållit, huru svårt det är för en sjöofficer att i ett kritiskt ögonblick bedöma följderna af sitt handlingssätt, och huru hårdt det därför är, att han blir straffad för en olyckshändelse. Jag tror, att saken vore afhjelpat dermed, att sjöofficern i detta afseende blefve likställd med befälhafvaren å ett handelsfartyg. Uti § 173 af Sjölagen stadgas nemligen: "När sammanstötning skett, skall domstolen, vid bedömande af frågan om vållandet, taga i betraktande om tiden medgaf öfverläggning, eller om beslut skulle plötsligen fattas." Jag tror, att om en lagstiftning sker i den rigtning, jag tagit mig friheten föreslå, skulle sjöofficern komma i den ställning, som han billigtvis kan begära.

Samme ärade talare tog sig för att emot vanligheten antyda

hvad som förefallit inom Utskottet, och då han dervid tillika lät påskina, att sympatierna för motionen varit ganska svaga, ber jag få förklara, att så icke var förhållandet i alla delar; men under diskussionen anfördes åtskilliga skäl för och emot, och de skäl, som finnas upptagna i Utskottets betänkande, tyckas just icke andas någon obenägenhet emot en förändrad lagstiftning. Det är dessa skäl, som Kammaren har att bedöma, och icke den enskilda diskussionen inom Utskottet. Då den ärade talaren tillika antydde, att han inom Utskottet skulle upplyst derom, att ett förslag till förändrad lagstiftning i ämnet vore välkommet för Kongl. Maj:ts regering, så ber jag få erinra derom, att den ärade talaren icke är behörig person att uppträda å regeringens vägnar, samt att, om Kongl. Maj:ts regering önskar någon förändrad lagstiftning i ämnet — hvarpå jag numera icke tviflar — hon helt visst begagnar den väg, grundlagen utstakat, för att bereda framgång åt sina åsikter i denna viktiga angelägenhet.

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Motionen har blifvit bemött med all den välvilja, som en enskild motion kan förtjena, och i hufvudsaken hafva inga väsentliga skiljaktigheter egt rum. I afseende på sjelfva slutet råder ej heller nu mycken skiljaktighet. Jag har velat, att det skulle uttalas en bestämd sympati, ett erkännande af det trängande behovet utaf en förbättrad lagstiftning i ämnet, och jag ansåg, att en återremiss skulle kunna tolkas såsom ett klander mot Utskottet eller såsom en begäran om vidare utredning. Då jag emellertid af alla, som yrkat på återremiss, först och främst af Herr vice Talmannen och vidare af Friherre af Ugglas hört, att något sådant icke vore afsigten, utan endast uttalandet af sympati för motionen, och då jag för min del icke heller har något emot, att en sådan sympati uttalas, vill jag icke hålla på det särskilda förslag, jag förut framställt, helst frågan fallit för denna riksdag.

Men innan jag slutar mitt anförande, manar mig min känsla att något modifiera ett uttryck, jag fälde första gången, jag hade ordet. Jag sade nemligen, att reservanternas inom Lag-Utskottet hade företagit sig att "tillyxa" ett lagförslag. Uttrycket fälades i hastigheten och kan möjligen hafva varit obehagligt för den, som med vanlig skicklig hand fört pennan, och som är en af vårt lands främsta stilister. Då jag härmed icke menade annat, än att han bort skriva något varsammare och uttrycka sig i något mera allmänna ordalag, så torde han finna sig tillfredsställd med denna min förklaring.

Jag ber att få förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Bergström: Visserligen har nu den siste talaren återkallat sitt yrkande, att Kammaren måtte vid Utskottets utlåtande låta bero; men då en annan talare instämt uti detta hans yrkande, och denne icke återkallat detsamma, så föreligga fortfarande två olika yrkanden i denna fråga, nemligen dels om återremiss och dels att man skulle låta bero vid Utskottets utlåtande. Om inom denna Kammare finnas sympatier för en förändring af de bestående förhållandena uti nu ifrågakvarande afseenden, tror jag, att dessa

*Befälhafva-
res å krono-
fartyg ersätt-
ningsskyldig-
het för skada
å fartyget
m. m.
(Forts.)*

sympatier skulle bäst ådagaläggas genom bifall till den reservation, som flere ledamöter af Kammaren afgifvit mot Utskottets betänkande. Då jag emellertid icke vet, om Kammaren anser det skrifvelseförslag, som reservanterna framlagt, vara lämpligt, vill jag icke yrka bifall till detsamma, men jag bestrider på det högsta, att Kammaren skulle bifalla förslaget om, att man skulle låta vid Utskottets utlåtande bero.

En föregående talare, som tillhörde majoriteten inom Utskottet, var den, som först inlät sig på en skildring af förhandlingarne inom Utskottet, och icke talaren från Norrköping; men jag vågar påstå, att den förres framställning icke var riktig, och möjligen härledde detta sig deraf, att han icke var närvarande under alla förhandlingarne i denna fråga. Hade han det varit, så hade han funnit, att det inom Utskottet rädde en afgjord obenägenhet att bifalla motionen, och denna obenägenhet var så stor, att, äfven om framställningen kommit från Kongl. Maj:t, hade säkerligen majoriteten afstyrt densamma. För öfrigt tror jag icke, att diskussionerna inom Utskottet äro så hemliga, att man icke får om-tala dem inom Kammaren. Om min uppfattning skulle vara felaktig, ber jag hvilken som helst af mina kamrater inom Utskottet jäfva den. Jag står således fast vid, att det der rädde en afgjord obenägenhet hos majoriteten mot motionen. Huruvida den ärade talaren redan då hade en mildare uppfattning, eller om den tillkommit här i Kammaren, vill jag låta vara osagdt.

Något skall jag tala om sjelfva hufvudfrågan. För min del anser jag det vara högeligen nödvändigt, att det nuvarande tillståndet icke får fortfara. Motionären har visat, att den svenska sjöofficern befinner sig i en ställning, som är olik den, i hvilken andra länders marinofficerare befinna sig, och som är synnerligen ofördelaktig. Det har uti ett föregående fall, som hänsköts till Riksdagens pröfning, blifvit sagt under öfverläggningen derom, att det öfverensstämmar icke med lagstiftningens anda och grunder, att hvarje vid utförandet af ett svårt och farligt uppdrag begånget misstag eller förbiseende får bedömas så strängt, att den vidsträckta ersättningsskyldighet, som i mål af ifrågavarande beskaffenhet kan påyrkas, bör ovilkorligen följa. Detta innefattar kärnan af hvad som kan sägas i detta ämne. Två fall, som förut hänskjutits under Riksdagens pröfning, voro rena afskrifningsfrågor, emedan ingendera af dem, som då hade blifvit dömda till ersättning, hade något att betala med. Hade de det haft, är jag icke viss om, huruvida icke Riksdagen, ehuru det tilldrog sig under den nya representationens första skede, hade afslagit regeringens framställning om efterskänkande af ersättningsskyldigheten. Så mycket kan åtminstone sägas, att, då det var fråga om korvetten "Orädd"s förolyckande, framstälde en ledamot af Andra Kammaren följande grymma påstående, nemligen: "att Riksdagen måtte förklara, att den funnit sig icke kunna bifalla den af Kongl. Maj:t föreslagna eftergift af den Kapten Kafle ådömda ersättning; men att Riksdagen beslutat, att verkställigheten af Kongl. Maj:ts utslag i målet inställes emot det att Kapten Kafle under sin

tjenstetid afstår en fjerdedel af den honom å flottans stat tillkommande lön att afräknas å ersättningsbeloppet." Detta yrkande vann emellertid icke bifall, och jag tog mig äfven friheten bemöta det med det påståendet, att man derigenom skulle göra honom till slaf för lifstiden, och att det vore bättre att låta lagen i hela sin stränghet tillämpas på honom, ehuru felet ingalunda var så stort, att jag för min del kunde finna något kausalsammanhang mellan detta och den olycka, som inträffade. Felet skulle hafva bestått deruti, att han icke lagt bi och djuppejlat; men det sades af sakkunniga, att om han gjort detta, så hade olyckan i alla fall kunnat inträffa och kanske snarare inträffat, emedan han då drifvit än ytterligare ur sin kurs.

Hvad nu det föreliggande förslaget beträffar, så anhåller jag för min del på det varmaste om bifall till yrkandet om återremiss. Detta må fattas såsom en tillrättavisning mot Utskottets majoritet eller huru som helst, så bör den omständigheten icke afhålla Kammaren från ett sådant beslut. Jag fattar det så, som om Kammaren dermed ville uttala den åsigten, att Utskottet hade kunnat göra mera än det gjort för att befrämja motionen, och jag föreställer mig, att, om Utskottets sympatier för motionen varit så stora, som här är antydt, skulle dess utlåtande blifvit af ungefär följande innehåll: Utskottet kan icke bifalla framställningen, då den icke blifvit gjord af Kongl. Maj:t, men föreslår, att en skrivelse måtte aflätas till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande för Riksdagen af ett lagförslag i det syfte, motionen afser. Det hade varit det naturliga resultatet af de sympatier, hvarom den föregående talaren ordade, men nu fans det inga sympatier för motionen inom Utskottet, och därför blef dess tillstyrkande ett rent afslag å motionen, och, sedan detta var beslutadt, hopade man skäl på skäl, det ena så godt som det andra eller lika dåligt som det andra.

Jag yrkar återremiss.

Herr Jöns Pehrsson: Man säger, att det föreliggande förslaget fallit för denna riksdag, och för min del undrar jag icke på, om ett dylikt förslag faller vid hvarje riksdag. Jag är mycket villig att instämma med dem, som anse, att rätta sättet att vinna ändring uti ifrågavarande förhållanden är att ändra krigslagarne; men jag tror icke, att det bör ske på det sättet, reservanterna föreslagit, eller att man skulle göra desse sjöofficerare alldeles oansvarige för hvad de utföra och att det skulle bero endast af Kongl. Maj:ts nåd eller onåd, om de skulle tilltalas äfven för skadestånd. En sådan princip, att det på förhand skulle överlemnas åt Kongl. Maj:t att bestämma, om de böra tilltalas eller ej, tror jag icke bör vinna insteg i vår lagstiftning; men kommer ett förslag till mildring af de alltför stränga krigslagarne, är jag öfvertygad om, att de, som nu afslå denna motion, skulle med nöje bifalla ett sådant förslag. Man har påstått, att en del åtminstone i forna tider seglat med ett visst öfvermod och icke mycket brytt sig om de fartyg, med hvilka de kommit i beröring.

Befälhafvares å kronofartyg ersättningskyläighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

*Befälhaf-
res å krono-
fartyg ersätt-
ningsskyldig-
het för skada
å fartyget
m. m.
(Forts.)*

Huru härmed förhåller sig, vet jag icke; men jag tror, att det vore att gå för långt, om man gör hela officerscorpsen oansvarig för sina handlingar. Jag gör intet yrkande, men jag tror, att den tanke som här är nedlagd, kommer Riksdagen aldrig och, såsom jag hoppas, ej heller regeringen någonsin att godkänna.

Grefve Lagerberg: Enär Herr Samzelius återtagit sitt yrkande, ber jag att få instämma med dem, som yrka återremiss.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och utlåtandet visades åter till Lag-Utskottet.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 26 och 27 i nästlidne månad bordlagda utlåtande N:o 50, i anledning af väckta förslag att laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, må kunna under vissa förutsättningar genom nytt skifte rubbas.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 26 och 27 sistlidne April bordlagda utlåtande N:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förlagsinteckning och i sammanhang dermed erforderliga författningar.

Herr Bergström: Vid flera föregående tillfällen, då med hvarandra sammanhängande lagförslag förekommit till behandling i denna Kammare, har man ansett nödigt att besluta ett särskildt sätt af deras föredragning. Så skedde t. ex. vid antagandet af Nya Utsökningslagen och dermed sammanhängande författningar. Så skedde ock vid behandlingen af de lagar, som röra vattenrätten. Jag får nu hemställa att Kammaren ville besluta följande sätt för föredragningen:

att de under afdelningen I i Lag-Utskottets utlåtande förekommande fyra lagförslag må i den ordning, de deri intaga, hvarje för sig paragrafvis föredragas; dock hvad angår 1:sta lagförslaget angående förlagsinteckning så, att dess 7 § föredrages först efter 11 §;

att först efter det hvarje lagförslag för sig blifvit sålunda genomgånet, dess titel och ingress må komma under öfverläggning;

att det må vara tillåtet att yttra sig

dels, vid öfverläggning om första lagförslagens 1 §, angående de allmänna grunderna ej mindre för berörda och de tre öfriga i sammanhang dermed ställda lagförslag än äfven för det under afdelningen II i utlåtandet förekommande femte lagförslaget, hvilket i viss mån har beröring med de fyra lagförslag, som upptagas under afdelningen I i utlåtandet;

dels ock, vid öfverläggning om hvarje föredragen paragraf, angående den eller de efterföljande, hvilka med den föredragna hafva nära sammanhang;

att Utskottets hemställan under punkten 1:o sist efter de fyra lagförslagen föredrages till det afgörande, hvartill Kammarens beslut i anledning af de särskilda fyra lagförslagen må föranleda; samt

att, för den händelse lagförslagen eller något af dem skulle i vissa delar komma att af den ena eller andra Kammaren återförvisas till Utskottet, detta må *lemnas* öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende å de paragrafer, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lemnade Kammaren på gjord proposition sitt bifall.

Utskottets förslag till förordning angående förlagsinteckning.

1 §.

Herr Samzelius: På sätt en vid betänkandet fogad reservation utvisar, har jag varit af skiljaktig mening med Utskottets pluralitet. Det vore måhända en djerf förutsättning af mig, att Kammarens ledamöter vid denna sena tid af riksdagen skulle egnat så mycken uppmärksamhet åt reservationen, att de genomögnat densamma, men det vore en ännu djerfvare förutsättning, om jag antog att Kammarens ledamöter hade nog tålmod att åhöra ett anförande, deri jag till en del komme att rekapitulera hvad jag i reservationen vidlyftigt framställt. Under hufvudsakligt åberopande af reservationens innehåll och då jag, ehuru jag framställt förslag till redaktion af denna paragraf af annan lydelse än Utskottet föreslagit, därför icke vill att detta förslag skulle definitivt antagas, innan det undergått ytterligare granskning af Lag-Utskottet, får jag anhålla, att förevarande punkt måtte blifva till Utskottet återremitterad. Vid afgifvandet af denna reservation hyste jag visserligen ganska stora förhoppningar om, att Lag-Utskottet skulle, derest sympatierna varit för min reservation, kunnat medhinna att vid innevarande riksdag behandla ärendet, så att förslaget kunnat upphöjas till lag. Nu är emellertid tiden ganska långt framskriden och mina förhoppningar i det afseendet mycket ringa, men den princip, jag ursprungligen ställt mig på som motionär i frågan och icke funnit mig föranlåten att fråntäda, är så vigtig, att jag icke kan alldeles nedlägga min talan. För öfrigt har Riksdagen, på sätt den ärade Kammaren behagade inhemta, vid flera föregående tillfällen uttalat sig för samma åsigt, och jag hoppas att, derest icke något betydligt omslag i det allmänna tänkesättet inträffat, jag icke skall stå alldeles ensam om min mening. Det ligger en stor princip deri, som icke kan eller bör af lagstiftaren förbises, och då man i andra länder gjort mycket i den riktning hvori min motion går, så skulle det förvåna mig, om man inom denna Kammare skulle vara alldeles likgiltig för de stora intressen, som här skola tillgodoses, intressen så stora

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.*

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.*
(Forts.)

att, ehuru äfven andra sådana finnas enligt min tanke väl förtjenta att beaktas, de likväl äro ganska små i jemförelse med det, för hvilket jag sökt göra mig till målsman. Hvad särskildt jordbruket beträffar, skulle det förvåna mig, om svenska Riksdagen år 1882 skulle visa sig likgiltig just för jordbrukskrediten, då man i vårt grannland Danmark år 1880 ansett det vara af sådan vigt att understödja fastighets-krediten och belåningen för de *mindre* jordbrukarne, att staten genom två särskilda lagar lemnat garanti för upptagande af medel för åvägbringande af två särskilda kreditanstalter för jordbruket.

Jag skall för närvarande icke upptaga Kammarens tid vidare, utan anhåller vördsamt om återremiss.

Herr Thyselius: Till en början torde det tillåtas mig, att göra den anmärkning, att frågan om rättighet för jordbrukare att mot förlagsinteckning upptaga penningar icke genom Kongl. Maj:ts proposition och icke genom någon vid denna riksdag väckt motion blifvit gjord till föremål för Riksdagens pröfning; men sedan jag derpå fäst uppmärksamheten, ber jag att få ingå i yttrande, huruvida det må vara tillrådligt, att en så beskaffad rätt dem tilldelas. Hvad angår förlagsinteckning, veta vi alla, att det är en institution, som icke medför sakrätt i det ifrågavarande godset. utan endast, derest konkurs inträffar, verkar en förmånsrätt deruti. Oförhindrad af meddelad förlagsinteckning, eger följaktligen gäldenären att, på sätt honom godt synes, afhända sig det gods, hvori förlagsinteckningen gifvits, utan att förlagsmannen eger att deremot göra någon invändning. Det ligger också i idéen af denna institution, att det upptagna lånet skall användas för åstadkommandet af vissa produkter, hvilka sedermera skola af tillverkarne försäljas, och att långgifvaren af den inflytna köpeskillingen skall för sin fordran kunna få betalning, om han dertill sig anmäler. Det är den grund, hvarför en så beskaffad institution blifvit af lagstiftaren medgifven. Hvarje aftal om förlag hvilat ytterst på det personliga förtroende till gäldenären, att han icke skall begagna sig af det tillfälle, som står honom öppet att genom några af honom vidtagna åtgärder minska värdet af den säkerhet långgifvaren betingar sig, och äfven med ett sådant förtroende torde i mångt fall en långgivare, särskildt med hänseende dertill, att verkan af förlagsinteckning enligt nu gällande lag måste vika för utmätning, finna sig föranlåten fordra, utöfver förlagsinteckningen, borgen af någon, som, om ock hans förmögenhet icke motsvarar gälden, dock är i tillfälle vaka deröfver, att förlagssäkerheten icke minskas eller för fordringsegaren går förlorad.

Denna institution, huru ofullständig den således än är, har likväl under sekler visat sig vara till gagn för den större industrien och har förvärfvat sig det förtroende, att årligen millioner lemnas såsom förlag åt industriidkare. Den kan icke, der den redan finnes, utan en ytterlig olägenhet och skada undvaras eller tillbakakallas, men när fråga uppstår om att utsträcka den utöfver den gräns, som redan är för densamma utstakad, erfordras utan tvif-

vel en ytterlig betänksamhet för att icke inleda i lånetransaktioner, för hvilka inteckningen dock icke lemnar den säkerhet, som allmänna föreställningen tillegnat densamma. Om den skulle utsträckas till någon annan näring, vore det visserligen jordbruket, som i främsta rummet borde komma i åtnjutande af de med densamma förenade fördelar, och dervid har man, såsom också komiterades betänkande omförmäler, att fästa sig vid två olika kategorier af jordbrukare, nemligen sådana, som sjelfva ega den jord, de bruka, och sådana, som bruka andras jord. Hvad angår jordegare, hafva de likväl i sin fasta egendom en tillgång, hvari de kunna erbjuda inteckningssäkerhet, och det är utan allt tvifvel, att inteckning i fastighet ända till gränsen af dess värde bör vara mera antaglig än förlagsinteckning. Men har nu en sjelfegande jordbrukare upptagit lån till fulla beloppet af fastighetens värde. så tror jag, att det i de flesta fall icke skulle vara för honom gagneligt, att en ytterligare utväg till hans skuldsättning varder beredd; han kan hafva nog bekymmer ändå att slå sig fram, så skuldsatt som han vore.

Hvad åter beträffar en arrendator, har lagstiftaren redan i 1734 års lag och sedermera än vidare genom Kongl. förordningen den 22 Oktober 1867 lemnat honom tillfälle att bereda sig tillgång till erforderliga inventarier genom det företräde, som jordegaren i detsamma för sin fordran eger; och om den författning angående fredande från utmätning af lösören, som jordegare lemnat landbo till egendomens bruk, hvilken af Kongl. Maj:t är framlagd för Riksdagen, skulle vinna Riksdagens bifall, så vore deri en ytterligare fördel både för jordegaren och arrendatorn.

Det finnes dessutom en sak, hvarpå uppmärksamheten icke blifvit i detta hänseende fäst. Såsom vi alla erinra oss, har den förmånsrätt 1734 års lag tillagt omyndige i förmyndarens fasta egendom blifvit nedflyttad. Genom en författning, sådan som den nu af reservanten ifrågasatta, skulle, då den förmånsrätt den omyndige nu eger i förmyndarens lösa egendom står tillbaka för den förmånsrätt en förlagsgifvare tillkommer, en stor våda uppkomma för de omyndige, hvilkas rätt staten bör med all omsorg taga under sin vård, en våda, som står i ett visst förhållande till antalet af de personer, hvilka, idkande landets modernäring, varda till förmyndare förordnade.

Det har i reservationen blifvit omförmäldt, att genom en juridisk fiktion viss lösegendom uti Frankrike fått sig tillagd natur af fastighet och att genom ett sådant stadgande, upptaget i vår lag, jordbrukaren skulle kunna beredas en värdefull fördel; och att komiterade icke redogjort för främmande länders lagstiftning i detta hänseende, har blifvit af reservanten anmärkt. I anledning deraf ber jag att få nämna, att komiterades uppdrag icke sträckte sig längre än i afseende på ordnandet af förlagslagstiftningen. En redogörelse för de af reservanten åsyftade lagstadganden hade således legat utom omfånget för komiterades uppdrag, och detta har varit för dem en tillräcklig anledning att i det af motionären afsedda ämnet icke yttra sig, synnerligast som

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts)*

Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)

komiterade kunde befara, att de dessförutan väl vidlyftigt citerade främmande länders lagar i hvad de röra sjelfva det ämne, hvar-till komiterades uppdrag sträckt sig. Således var det icke bri-stande tid, som för komiterade undanröjde frestelsen att derom yttra sig.

Man kan visserligen nu vilja sätta frågan om förlagsinteck-ningsinstitutets utsträckande till jordbruket i samband med den af Kongl. Maj:t till Riksdagen hänskjutna, men jag må fasta upp-märksamheten derpå, att om den derom af reservanten uttalade önskan skulle vinna afseende hos Riksdagen, sådant skulle utan allt tvifvel vålla ett uppskof med ordnandet af den lagstiftning, som i Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets utlåtande afses; och sålunda skulle det "kaotiska virrvarr", hvori denna lagstift-ning, på sätt reservanten så riktigt anmärkt, nu befinner sig, komma att ännu längre fort fara.

I reservationen har äfven gjorts den anmärkning, att fiske är ett bland de yrken, som icke fått inrymme i författningen. I an-ledning deraf behöfver jag icke återkalla i Kammarens minne, att sådan rätt genom äldre lagar varit fiskerinäringen medgifven, men att den sedermera blifvit af lagstiftaren återkallad. Att åter inrymma denna näring plats i författningen har af sakkunniga per-soner blifvit afstyrkt, emedan de, som deraf skulle kunna begagna sig, vanligtvis föra ett kringirrande lif, och det vore fara värdt, att, om förlagslån dem meddelades, de mer än i ett fall kunde sjelfva jemte fartyg uteblifva. Dessutom är, efter hvad jag fått mig meddeladt, inom de orter, der fiskerinäringen i största ut-sträckning idkas, på annat sätt så ordnadt, att idkarne deraf icke äro i behof af förlagslån.

Med anledning af hvad jag nu i all korthet anført hemställer jag, att Kammaren icke måtte, på de af den föregående talaren anförda grunder, återremittera ärendet till Lag-Utskottet, utan lemna sitt bifall till denna första punkt af förslaget.

Grefve Posse, Knut: Sedan ordföranden i förlagskomitén så utförligt yttrat sig, behöfver jag icke annat än i största kort-het yttra mig, då jag till alla delar kan instämma med hvad han sagt. Jag ber blott att få bemöta några skal, reservanten anført i sin reservation, deri han i åtskilliga afseenden klandrat komite-rade. Han säger, att komiterade icke uppfattat frågan i den rigt-ning, hans vid 1879 års riksdag väckta motion afsåg. Jag vill då bedja att få nämna, att Riksdagens skrifvelse år 1879 innehöll, att "Kongl. Maj:t tacktes låta anställa en revision af samtliga nu gällande föreskrifter om förlag och dervid taga i öfvervägande huruvida ej rätt till underpant i lös egendom må kunna medgif-vas alla naringar samt till Riksdagen göra den framställning, som här af kan föranledas".

Skilnaden mellan detta Riksdagens beslut och Herr Samzelii motion låg deri, att Herr Samzelius ville hafva underpantsystemet i hela dess utsträckning infördt i vår lagstiftning, men att Riks-dagen icke ville gå in derpå annat än vilkorligt. Kongl. Maj:t

har också i sitt förordnande för den tillsatta komitén uppdragit densamma: "att utarbete förslag till revision af samtliga gällande stadganden om förlag och derjemte afgifva yttrande, huruvida en utsträckning af förlagsinteckningsrätten jemväl till andra näringar, hvilka för närvarande icke åtnjuta en dylik förmån, är för dessa näringsidkare af verkligt behof påkallad och kan förenas med de grundsatser, på hvilka vår lagstiftning i öfrigt hvilat samt för sådant fall föreslå de för utöfning af en dylik rätt och till förekommande af dess missbruk nödiga bestämmelser". Häraf torde vara klart, att komiterade haft till ledning för sitt arbete en hel annan instruktion, än ordalydelsen af Herr Samzelii afgifna motion 1879.

Som de herrar, hvilka något satt sig in i denna fråga, veta, hafva här vid åtskilliga riksdagar olika strömningar förekommit i denna fråga. Vid 1859 års riksdag fattades ett beslut angående underpant; vid 1865 års riksdag ett om förlagslån och vid 1868 års riksdag åter ett om underpant. Orsaken, hvarför förslagen om införande af underpant aldrig gått igenom, har varit det motstånd det alltid rönt i högsta domstolen, der de städse blifvit afstyrkta, såsom jag tror på grundade skäl; och jag för min del skulle aldrig vilja vara med om att tillråda införandet af denna lagstiftning i vårt land. Den föregående talaren har så fullständigt behandlat denna sak, att någon vidare utveckling deraf icke kan behöfvas.

Reservanten har vidare klandrat komiterade, emedan de icke ens upptagit så mycket i sitt förslag, som Kongl. Maj:ts proposition vid 1847 års riksdag, så vidt det handlade om förlagsrätt äfven för handtverkare och fiskare. Jag tror, att han gör komiténs förslag orätt genom detta klander, ty det står ju hvarje handtverkare, som anser sig deraf vara i behof, öppet att få del af denna förlagsrätt och de fördelar, den kan gifva, om han blott anmäler sig, på sätt författningarne föreskrifva, såsom näringsidkare. Det måtte väl icke vara för mycket, att man af en förlagstagare fordrar, att han skall kunna föra handelsböcker, och föra sådana böcker, att han kan för sin förlagsgifvare visa sin ställning. Handtverkare finnas visserligen icke i denna punkt omnämnda, men ingenting finnes, som hindrar dem att anmäla sig såsom idkare af sina yrken och derigenom få de ock förlagsrätt. — Hvad fiskare angår, har den föregående talaren redan berört, att genom 1852 års fiskeristagda den enligt förut gällande förordningar dem medgifna förlagsrätt upphäfts; och det har sedan aldrig ansetts lämpligt att åter införa den, hvarom komitén gjort sig noga öfvertygad, innan den uteslöt dessa näringsidkare ur förslaget.

Hvad beträffar den af reservanten nu för första gången antydda rigtning, som han önskar att hjälp åt landtbrukare må beredas medelst rättighet att som adpertinens till sjelfva jordfastigheten få förklarad en del af för densammas skötsel och bruk behöfliga kreatur och inventarier af flera slag och hvarigenom så väl jordegaren kan på ett naturligt sätt beredas en större fördel af en utsträckt lånerätt, som ock och framför allt långifvaren en

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

betydligt värdefullare pant, för den händelse han skulle slutligen behöfva öfvertaga den, hvilken fara han ju alltid måste tänka sig som möjlig — så vill jag för min del gerna understödja den och förklara den som ett önskningsmål, men denna lagstiftning tillhör fastighetsinteckningar och icke den om underpant eller om förlag i vanlig mening. Hade så icke varit förhållandet, så ber jag reservanten vara öfvertygad, att jag inom komitén skulle sökt bereda framgång deråt, och mera än en gång hade jag inom komitén tillfälle att beklaga, att dess uppdrag ej var utsträckt härtill, och med den begränsning komitén hade för sitt arbete, tror jag ej något mera stod att vinna för landtbruket än som vunnits, ty en tillämpning af underpantssystemet i vanlig mening, af min öfvertygelse, skulle skadat såväl jordbrukarens som ock all annan personlig kredit, så att man ganska snart skulle lifigt önska, att man ej beträdd denna vägen.

Skulle deremot ett sådant tillägg för vår fastighetsinteckningslag för jord kunna ske såsom det är tillåtet i Frankrike och äfven i Danmark, tror jag att vinsten skulle blifva stor på alla håll, och ehuru det kan tyckas som om säkerheten för en fordran, som grundar sig, till kanske ej så obetydlig del, på ett inventarium, stående så fullständigt under låntagarens omedelbara disposition, ej skulle kunna bereda större säkerhet än en i vanlig och nu tänkt form af förlagsinteckning eller som underpant, så är jag dock fullt viss, att erfarenheten skall visa ett alldeles motsatt resultat, och till grund för denna förhoppning behöfver jag blott åberopa erfarenheten från nu omnämnde land.

Kan något sådant beredas, tror jag därför det vore godt och nyttigt, men då nu ej fråga härom föreligger och säkerligen ej kan beredas på grund af Herr Samzeliis reservation, tror jag det vara bäst att nu ensamt hålla sig till den sak, hvarom nu är fråga, och får jag fördenskull yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Friherre Hamilton: Efter hvad redan yttrats af den föregående och näst föregående talaren har jag icke mycket att säga. Jag står på samma ståndpunkt i afseende derpå, att jag anser rättigheten att lemna förlagsinteckning icke böra utsträckas till flera näringar än dem, som hittills haft denna rättighet. Möjligen skulle jag icke ens velat lemna denna rättighet åt dessa, om de icke förut haft den, men jag anser dock att den icke bör dem frångas, då den en gång blifvit dem tillerkänd. Jag medgifver icke, att denna rättighet bör utsträckas till jordbruket, ty om jordbrukaren intecknat sin egendom så långt fastighetens värde räcker, så har han en tillräckligt stor börda att bära, utan att belasta sig genom den ytterligare börda, han kan få genom en förlagsinteckning; och om en arrendator icke har något rörelsekapital att sätta upp sina inventarier med, utan grundar hela sin affär på förlagsinteckning, så är det min fulla öfvertygelse, att han aldrig kommer att reda sig.

En återremiss anser jag vid denna sena timma af Riksdagen

icke tjena till något, och yrkar därför värdsamt, att punkten måtte vardas af Kammaren bifallen.

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Jöns Pehrsson: Det är obestriddigt, att genom det förslag, som här föreligger till antagande, äro en hel del olägenheter, som nu förefinnas, undanröjda; och skulle man sluta efter hvad jag i en min motion för ett par riksdagar sedan förordade, kan jag icke vara annat än belåten med Utskottets förslag, och jag är det äfven i sjelfva verket, ehuru jag å andra sidan icke kan värja mig för, att Herr Samzelius' reservation har, så att säga, mycket talande skäl för sig. Jag kommer dock för min del att yrka bifall till Utskottets förslag, emedan jag icke ser, att vi denna riksdag kunna vinna något annat, och man således endast har att välja mellan att antaga det mindre goda emot hvad man skulle kunna önska och afslag på allt. Om man nu återremitterar eller afslår detta Utskottets förslag, blir den naturliga följd, att vi denna riksdag icke hinna med att fatta något nytt beslut i frågan. Mot ett sådant nytt beslut kan man å andra sidan då invända, att Riksdagen så nyss fattat ett beslut, att det icke kan komma i fråga några ändringar i detta förra beslut. När man, som sagdt, har att välja mellan dessa alternativ, att antingen låta förslaget hvilas till en kommande riksdag eller antaga detta, föredrar jag att antaga det föreliggande mindre förslaget i brist på möjlighet att få det större.

Det är mycket sant, hvad föregående talare sagt, att nemligen den enskilde jordbrukare, som eger jord, men har intecknat den för så mycket den är värd, icke lär få någon förläggare, som vill gifva honom försträckning mot säkerhet i de lösören, han kan hafva. I sjelfva praktiken kommer det aldrig att tillämpas på de smärre jordbrukarne eller egendomsegarne. Deremot kan det förekomma, att en större arrendator skaffar sig en stor uppsättning kreatur m. m., som icke jordegaren lemnat honom, utan som anskaffas med annat kapital, då kan det vara arrendatorn till ganska god hjälp att få lemna inteckning i detta. Jag tror icke, att detta skulle vara någon skada, men då man icke nu kan komma derhän, hafva vi icke annat än att afvakta tiden. Just för desse store arrendatorer är detta af vigt, men icke för de mindre, sjelfegande jordbrukarne. Jag anser det vara mycket rätt, att denna paragraf borde utsträckas till hvarjehanda rörelser, såsom förut blifvit antyddt. Ehuru reservationen har mycket talande skäl för sig, likväl och då jag tror, att vi denna gång icke kunna komma längre än Utskottet föreslagit, yrkar jag bifall till detta förslag.

Herr Wallenberg: I motsats mot hvad den ärade reservanten föreställt sig har jag med stor uppmärksamhet läst hans reservation från början till slut, men den läsningen har på mig gjort det intryck, att han icke har rätt i det han eftersträfvat; ty att

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

utsträcka lånerätten, lånelusten och lånebehovvet öfver höfvan, det anser jag — då ju en, som har lånat allt hvad han kan låna, *faktiskt* icke eger annat än nyttjanderätt — icke vara förenligt med ett önskvärdt ekonomiskt tillstånd i landet. Jag skulle önskat, att jag fått någon hjälp, när jag påyrkade, att "för räntan å intecknade skuldebref icke lösören hos jordegaren skulle få tillgripas". Då hade lösören varit befriade, och då hade man icke kommit derhän, att en slarfvig jordbrukare blifvit utarmad i samma mån jorden blifvit det, hvilket icke är något önskvärdt. Att utsträcka inteckningsrätten till alla möjliga förhållanden i afseende på jordbruket, skulle leda derhän, att den, som brukade jorden, *faktiskt* icke egde något. Jag tror, att menskligheten icke kommit längre, än att det behöfver finnas någon tanke på *eganderätt*, någon eganderättskänsla, något, som hos människan säger: detta eger jag, detta har jag genom mitt arbete förvärfvat. Men om man oupphörligt tänker: detta är pantsatt, för allt är jag skyldig o. s. v., så tror jag ej, att man kan gå med mod och lust till sitt arbete. Såsom en talare riktigt anmärkt, föreligger icke någon form för beslut, och att återremittera punkten för att tillgodose denna reservation skulle tjena till intet.

För närvarande inskränker jag mig att yrka bifall till Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Lindahl: Mot dem, som anse, att rätten att söka förlagsinteckning borde utsträckas till jordbruket, ber jag att få framföra det skäl, som varit för mig bestämmande att icke instämna i en sådan åsigt. Skälet är det, att jag anser, att om denna rätt skulle utsträckas till jordbruket, skulle detta snarare vara menligt för de mindre jordbrukarnes kredit än motsatsen. Det sätt, hvar på den mindre jordbrukaren hos oss söker att skaffa sig de penningar, han kan behöfva, består vanligen deri, att han tager ett lån i någon af våra banker, och såsom säkerhet lemnar borgen af en eller ett par af sina likar. I händelse denne jordbrukare nu skulle få rätt att taga förlagslån, skulle ju bankerna icke kunna sätta något förtroende till det sätt, på hvilket han styrkt sin vederhäftighet, nemligen genom vederhäftighetsbevis, utfärdadt af någon kronobetjent eller annan vederbörande, som har kännedom om personernas i fråga ställning, emedan, sedan detta lån var taget, det ju icke vore något hinder för gäldenärerna att taga förlagslån och derigenom göra sig ur stånd att betala det förra lånet. Följaktligen skulle dessa banker icke kunna lemna sådana lån på annat sätt än i form af förlag; men då dessa lån vanligen äro på mindre belopp, och kostnaderna för förlagsinteckning skulle blifva ganska dryga genom lösen af protokoll och gravationsbevis, blefve följden endast den, att de mindre jordbrukarne finge vidkännas ganska stora kostnader. Sådana slags lån uppgå till många tusen inom landet. Endast tjänstemännen skulle förtjena, som utfärdade de vederbörliga handlingarne, och de mindre jordbrukarne skulle icke tycka om saken eller i det stora hela derpå

vinna något, och derföre har jag icke kunnat biträda åsigten om utsträckning af denna rätt till jordbruket.

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

Friherre Barnekow: Jag har endast begärt ordet för att få bemöta den ärade talaren på stockholmsbanken. Han sade, att han läst igenom reservationen, och att han deraf icke kunde finna, att motionären hade rätt. Jag ber om ursäkt, att jag uppträder mot en stor bankman i detta fall, men jag kan icke underlåta att säga min mening. Han sade, att om man tillåte en menniska att belåna allt hvad hon egde gjorde man orätt. Men *nu* just är lagstiftningen sådan, att man kan belåna *mera* än man eger. Det torde väl vara bättre att belåna *allt hvad* man eger än *mera* än man eger. Jag talar nu icke om jordegare utan om arrendatorer. Om en arrendator eger 50,000 kronor och lägger dessa i arrendet, är det möjligt, att han kan behöfva mera penningar för sin rörelse; han tager då förlagslån för 5,000, 6,000 å 7,000 kronor, för så vidt den lag finnes, som nu är i fråga. Om en sådan person kommer och begär ett ytterligare lån, frågar man honom, huru mycket in-tecknade han har sina inventarier. Då visar han upp sitt gravationsbevis; men nu behöfver han icke det, utan han kan låna 10,000 kronor på ett ställe, 20,000 på ett annat ställe o. s. v. och pantförskrifver sedan lösegendomen, som icke kunde ske, om denna lag finnes; ty då skulle han, enligt min åsigt, icke få större lån, än hans egendom vore värd. Kommer han med gravationsbevis, och man deraf får se, att hans lösegendom är in-tecknad, lär han väl icke få något vidare lån, hvaremot han nu kan få låna stora belopp.

Jag gör icke något särskildt yrkande i denna fråga, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag ber endast att få instämman i de skäl, som här blifvit anförda mot förlagsinteckningsrättens utsträckande till jordbruket, men jag ber att tillika få tillägga, att genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition all utsigt icke behöfver anses stängd för dem, som önska lättad utväg för jordbrukare att skaffa sig förlagskapital. Jag anser endast, att man på detta område icke bör beträda en väg, som i de flesta fall skulle lemna fältet öppet för och inbjuda till svikligt förfarande mot borgenär. Jag tror, att lagstiftningen har andra resurser för detta ändamål. Sålunda kan det till exempel icke vara utan vikt, om, såsom i Frankrike, en jordbrukares inventarier finge räknas till fastigheten, och denna sålunda kunde in-tecknas till högre belopp. För arrendatorerne skulle den af Kongl. Maj:ts föreslagna, men af Lag-Utskottet afstyrkta författningen bereda ganska stora fördelar. Jordegaren finge större säkerhet än genom förlagsinteckningen, och följaktligen skulle han kunna upplåta inventarierna på billigare vilkor, liksom en arrendator väl ej gerna kan få någon mildare fordringsegare än jordegaren. Det har sagts, att en större arrendator icke skulle hafva nytta af denna författning, emedan jordegaren i allmänhet icke skulle kunna uppsätta

*Förslag till
föreskrift
ang. förlags-
inteckning.*
(Forts.)

inventarier till det värde, som en sådan arrendator behöfver; men författningen skulle tillämpas äfven i fråga om medelstora och mindre arrenden ända ned till torpare och skulle åtminstone för dessa mindre jordbrukare blifva af stor nytta. Då nu emellertid Lag-Utskottet afstyrkt detta förslag, kan det väntas, att det icke blifver af Riksdagen antaget. Jag föreställer mig emellertid, att Kongl. Maj:t, som redan erkänt behöfvet af, att utvägar beredas jordbruket att skaffa sig förlagskapital, skall taga denna fråga under förnyadt öfvervägande och då antagligen i större utsträckning än hittills. Jag är åtminstone beredd att tillstyrka Kongl. Maj:t en sådan åtgärd, dock med det vilkor, att det för andra näringar afsedda författningsförslag, som nu föreligger, som af dem är efterlängtadt, och som icke lägger något hinder i vägen att ordna lagstiftningen för jordbruket, blifver af Riksdagen antaget.

Herr Bäckström: Jag är i allmänhet ingen beundrare af förlagsinteckningar och vill alldeles afråda från deras utsträckande till andra näringar än hittills varit fallet. Jag tror, att man skulle göra jordbrukarne och de mindre näringsidkarne den största otjenst, om de skulle sättas i tillfälle att genom förlagsinteckning pantsätta sin löseegendom. Men tiden är verkligen sådan, att man vill pantsätta allt, möjligt och omöjligt, och det förundrar mig att i reservantens förslag icke äfven är förordad pantsättning af gångkläderna. Jag vill instämma med de föregående talare, som talat mot denna förlagsinteckningens utsträckning.

Herr Wallenberg: Jag skulle icke å nyo besvärat Herr Talmannen, om icke en talare på skånebanken framställt det besynnerliga yttrandet, att under nuvarande förhållanden skulle man kunna få låna 10,000 kronor här, 10,000 der och 10,000 på ett tredje ställe på *samma* inventarier. Ett sådant lånesätt ligger alldeles icke inom min provins, så att det är alldeles felaktigt adress, när han vände sig till mig rörande sådana länetransaktioner. Jag har ingen kännedom derom. Hvad jag vet är, att, om man utsträcker denna rätt till att belåna på sätt här är föreslaget, men lyckligtvis af Utskottet afstyrkt äfven till arrendatorens inventarier, skulle han komma i beroende af egendomssegaren, och det är alldeles icke säkert, att icke arrendatorn kan hafva "mildare fordringsegare än jordegaren". Denna fråga kan mycket väl, såsom Herr Justitieministern behagat yttra, skiljas från den fråga, som nu är för handen, och jag tror således icke, att detta är skäl till hinder för bifall till den fråga, som föreligger.

Detta lagförslag innebär flera väsentliga förbättringar, såsom att man får klart och tydligt för sig, att register öfver förlagsinteckningar skola föras af rådstufvurätt i stad, der yrket drifves, och i residensstaden för de yrken, som drifvas på landet inom länet. Hittills har detta bestyr ålegat Kommerskollegium, och det har alldeles icke funnits någon säkerhet beträffande företrädesrätt mellan inteckningar, utan senare beviljade inteckningar kunna

hafva lika rätt med förut beviljade. Alla dessa olägenheter äro undanröjda i denna nu föreslagna författning, och då, tror jag, behöfver man icke länge diskutera om förtjensten af förslaget, om det äfven i en eller annan punkt kunde behöfva underkastas jemkningar. Det vore verkligen beklagligt, om, efter så mycket förtjenstfullt förarbete, som är nedlagdt på detta lagförslag, detsamma skulle helt enkelt underkännas därför, att det icke äfven upptager en fråga, som alldeles icke hör dit. Jag yrkar fortfarande bifall.

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

Herr Reutersvärd: Jag föreställer mig att Riksdagens innersta mening, då den begärde i en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t att få förslag till en förändrad lagstiftning rörande förlagsinteckning, var den att få reda uti de oeffterrättslighetsförhållanden, som för närvarande förefinnas. Detta har nu genom det föreliggande förslaget verkligen skett, och jag kan icke annat än med den största tillfredsställelse helsa detsamma och i hufvudsak yrka bifall till hvad Kongl. Maj:t och Lag-Utskottet föreslagit. Deremot är det min fulla öfvertygelse, att den utsträckning, som reservanten velat gifva åt förslaget — och hvilken uppfattning Utskottet i viss mån delar — är mindre gagnelig, och jag är hellre med om att inskränka denna rätt än att, såsom reservanten föreslagit, utsträcka den. Det kan icke bestridas att en jordbrukare, han må kallas mindre eller större, som har en sådan ställning, att han måst inteckna sin fastighet till allt hvad den är värd, icke kan få sin kredit stärkt genom att förpanta äfven sin lösa egendom. Det är min öfvertygelse, att förlagsinteckning i lös egendom tillhörande jordbruket icke innebär någon egentlig säkerhet, utan är den beroende af den personliga kredit och redbarhet, som låntagaren besitter. Hvad särskildt beträffar t. ex. inteckning i kreatur, åkerbruksredskap o. d. måste ju dessa vexla snart sagdt för hvarje månad. Skall den sålunda skuldskatte jordbrukaren ställas under kontroll af långgifvaren, för att denne senare skall kunna utröna, om han utbyter ett kreatur mot ett annat eller utbyter sina inventarier? Skall låntagaren vara underkastad detta trassel eller måne långgifvaren vill utöfva en sådan kontroll? Jag tror att man genom antagandet af reservantens förslag icke bereder jordbrukaren någon annan fördel än att den nya lagen skulle i så fall taga sig bättre ut i landtmännens ögon och derigenom lättare kunna genomdrivas.

Jag anhåller om bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Samzelius: En ärad talare på vaxjöbanken, som fungerat såsom ordförande i förlagsinteckningskomitén, började sitt anförande med att yttra den anmärkning, att någon motion nu icke förelåg till pröfning angående utvidgning af förlagslånerätten. Det är sant, men det förelåg ett Kongl. Maj:ts förslag, som kunnat antagas oförändradt, med vissa modifikationer eller också möjligen afslås. Vid alla föregående tillfällen, då dessa frågor blifvit af Lag-Utskottet behandlade, har det gjort ganska väsentliga modifikationer i de framlagda förslagen, vida större än de, som jag nu

Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)

föreslagit. Jag vill i det hänseendet hänvisa till 1859—1860 års riksdag, då Herr Björck framkom med en motion, som utgick på ett helt annat system. Då utarbetades ett helt och hållet nytt förslag i Lag-Utskottet. Talmännen funno sig oförhindrade att göra proposition på det nya förslaget, som också blef antaget i alla fyra stånden. Samma grundlagsstadganden i förevarande hänseende äro fortfarande gällande. Det finnes således enligt min åsigt icke något hinder att få frågan pröfvad, åtminstone finnes bestämdt intet hinder för bifall, om Kammaren så önskar, till det yrkande, som jag först tog mig friheten framställa, nemligen om återremiss.

Samme ärade talare framdrog, att för de mindre näringarne och för jordbruket skulle det icke vara till någon nytta att få denna förlagslånerätt, och samma anmärkning har sedan blifvit uttalad af flere talare. Vid föregående riksdag, när denna fråga var föremål för behandling, har alldeles motsatt omdöme blifvit uttaladt af en mängd sakkunniga personer. Jag är icke landbrukare och kan således icke i detta fall hafva vitsord, men jag har en icke så obetydlig vana att handlägga affärer, dels egna, dels andras, och har dervid haft rikt tillfälle att kanske mera än de flesta bland denne Kammares ärade ledamöter se, huru det tillgår i affärslifvet och i synnerhet vid konkurser och hos mig har derigenom uppstått en liflig öfvertygelse, att vårt affärslif bör ordnas på annat sätt än nu. Jag har sett detta namnbyte på borgensförbindelser och vexlar, och hurusom det har de allra beklagligaste följder. Om man kunde tillse att det låge en verklig affär till grund för hvarje värdehandling, så kunde sådant icke inträffa.

Nu har man sagt, att jordbrukaren har sin fastighet att belåna, och när han belånat den till fulla värdet, så har han icke råd att sätta sig i större skuld, och att vid förlag för andra rörelser är förhållandet annat. Jag vill då erinra derom, att fastigheter i regeln icke kunna belånas till sitt fulla värde, sällan till mera än två tredjedelar af taxeringsvärdet, och att lösegendom spelar en icke så obetydlig roll; det känner den, som är landbrukare nu för tiden. Åkerbruksredskap, dragare m. m., gå till icke obetydliga summor. För arrendatorer, boställsinnehafvare, kronohemmansåbor finnes dessutom icke det tillfälle, som antyddes, att genom inteckning i fastighet bereda sig förlag. Vid andra rörelser är förhållandet mellan lös och fast egendom ungefär desamma. Så känner jag till en knappfabrik, der största tillgången väl ligger i en fastighet, men som dock tagit ett stort förlagslån. Det tycker man vara mycket bra, när det är fråga om att tillverka knappar, men när det är fråga om att tillverka ost och smör, då går det icke an.

En annan talare sade, att reservanten gått så långt i att underlätta belåningar, att det var underligt att han icke äfven föreslagit en inrättning, der man kunde få låna på gängkläder. Denna antydning tyckes gå ut på, att jag skulle vara särskildt lifigt intresserad för folks skuldsättning. Detta är ett fullkomligt miss-tag. Jag har alltid förordat redbarhet och sträng ordning i affärer

samt icke öfverdrifven skuldsättning, men under vissa förhållanden kan det vara nödvändigt för folk att få låna till och med på kläder. Den talare på stockholmsbänken, som uppträdde mot min reservation, vill jag erinra, att han jemte mig och några andra var i spetsen för att utarbete ett förslag till reglemente för en pantbank i Stockholm. Det kan väl icke ligga i samhällets intresse att understödja lånehungern hos dessa fattiga klasser, som låna, icke för att producera, utan för att lefva för dagen, men det oaktadt blef denna idé undanstödd af många framstående män, och en pantbank kom till stånd. Derför har det dock ej gått derhän, att hvar och en som har kläder, går och belånar dem, utan man lånar först, *när man har ett verkligt behof*, och då är det bättre att hafva att göra med en redlig pantbank än med oredliga pantlånare. För en jordbrukare är det ock bättre att få lån på goda papper än att taga sin tillflykt till vinglerier.

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

Här har sagts, att för att få taga förlagslån bör man kunna föra böcker, och därför har man velat utesluta handtverkerier. Men gränsen mellan fabriker och handtverkerier är ganska godtycklig, ty det beror på, huruvida man anmäler sig såsom fabrikör eller handtverkare. Men äfven om man anmäler sig såsom handtverkare och såsom sådan kanske drifver en stor rörelse, så är det väl icke origtigt, att man får upptaga lån, naturligtvis under förutsättning att långgifvaren har förtroende för låntagaren, ty rättigheten att taga förlagsinteckning medför icke förpligtelse för någon att belåna den. Det beror på långgifvaren och på pantens beskaffenhet, men under vissa förhållanden kan det dock vara fördelaktigt att få taga förlagsinteckning. Jag ber att få anföra ett enda exempel. Jag har en bekant, som fick ett pastorat; han hade skuld för sina studier och behöfde ett lån för uppsättning af kreatur och inventarier för sitt boställe. Jag ville hjälpa honom med lånet, men han är dödlig, och om han fölle ifrån komme värdet af inventarier och kreaturen att delas mellan förlagsgifvaren och öfriga borgenärer; om han deremot kunnat lemna en förlagsinteckning, skulle jag med det förtroende jag hade för honom icke ett ögonblick tvekat att lemna försträckningen. Men nu kunde jag det icke.

Talaren på vexiöbanken framhöll, att det vore betänkligt för omyndigas förmänsrätt att medgifva landtbrukare att taga förlagsinteckning. Jag kan icke förstå, att det är mera vådligt än att medgifva en fabriksidkare denna rätt. De kunna också vara förmyndare och man har sett att äfven de kunna göra konkurs. Det uppgafs, att sedan man borttog de omyndiges förmänsrätt i fastighet så borde de åtminstone hafva den i löseegendom. Enligt mitt förmenande hafva de förmänsrätt både i lös och fast egendom nu, men så, att inteckning i fast egendom utgår med bättre rätt än omyndiges fordran. Dessa hafva således förmänsrätt äfven i fast egendom, ty i regeln kan icke fastighet intecknas till sitt fulla värde.

Man har sagt, att det endast är de stora, man här skall hjälpa. Denna skilnad mellan stora och små är särdeles svår att upp-

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

draga, och jag får bekänna, att detta är för lagstiftaren alldeles omöjligt. För öfrigt är likhet inför lagen en så stor och viktig grundsats, att den icke bör kastas öfver bord i förevarande fall. Man gör ingen annan skilnad mellan stora och små, och icke heller i detta fall tror jag det vara tjenligt. Detta skulle gå stick i stäf mot det beslut, som fattades i Danmark år 1880. Der fann man det af vigt, att staten understödde de mindre. Här säger man, att man bör hjälpa de store. Jag kan af diskussionen finna, att de sympatier, som förr uttalats för förlagsinteckningens utsträckning, nu något svalnat, och jag har icke stora förhoppningar, att något afseende skall fästas på min motion, liksom icke heller på min reservation i ämnet, men jag har ställt mig på en viss ståndpunkt, och jag anser mig pliktig förfäta den. Jag tror den har mycket skäl för sig och skulle föra till redbarhet i handel och vandel och förekomma de vinglerier, som nu förefinnas. Den ärade talaren på vextöbanken nämnde särskildt, att fiskerierna icke skulle hafva behof af förlagsinteckningsrätt. Jag medgifver, att jag sjelf icke mycket känner till denna handtering, men jag har sett uppgifvet, att på senaste tiden har fisket tagit ganska stor utsträckning. Man har fått sillen till vestkusten, och när man förr ansåg sig betjenad af förmånsrätt för fiskerierna, så behöfves den icke mindre nu, utan snarare utsträckt. Detta är dock en jembforelsevis så obetydlig sak, att jag icke mycket fäster mig dervid. Emellertid har det af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet nyss uttalats, att det numera icke skulle för Kongl. Maj:ts regering vara motbjudande att taga frågan i öfvervägande, huruvida någon lättnad att söka lån skulle kunnaberedas jordbrukaren, och på den utfästelsen ber jag få taga fasta. Man torde för närvarande icke kunna komma längre, utan man bör nu söka göra hvad som kan göras under nuvarande förhållanden för att bringa reda i närvarande "kaotiska virrvarr". Jag medgifver, att jag har använt detta uttryck och jag står för det. Ett syfte med min motion var att få den nuvarande lagstiftningen ordnad på ett hyggligt sätt, och det kan ske genom antagandet af Kongl. Maj:ts proposition. Då jag skref min reservation hade jag icke reda på, att hos Kongl. Maj:ts regering förefunnos de tänkesätt i denna fråga, och jag måste då ställa mig på min egen ståndpunkt. Jag tror numera icke, att man vid denna riksdag kan genom återremiss vinna hvad jag i min reservation sökt framhålla, och därför torde vara bäst hålla sig vid den del, som nu kan lösas, nemligen att få den nuvarande lagstiftningen ordnad. Jag tror mig såväl genom min reservation som genom mitt anförande i dag hafva ådagalagt, att jag alldeles icke saknat fog för min framställning, och då jag finner, att från statsrådsbanken sympatier uttalats för lättadt tillfälle för jordbrukare att söka lån, så har jag redan vunnit mycket dermed. När jag tillätit mig några små anmärkningar mot komiterades förslag, så var det ingalunda för att på något sätt sära hvarken den högt aktade ordföranden eller ledamöterna, på hvilka jag sätter mycket värde, men det syntes mig för sjelfva saken viktigt att framhålla huru det tillgår i andra länder, emedan det har så nära

sammanhang med förevarande fråga, att jag trodde mig i min reservation böra söka fylla den lucka, som vid uppmärksam genomläsning af komiterades utredning verkligen förefinnes i det af mig anmärkta hänseende, hvilket man nödvändigt måste känna för att erhålla en fullt exakt föreställning om verkliga förhållandet. Meningen dermed är likväl icke att mästra komiterade, som i öfrigt på ett ganska förtjenstfullt sätt behandlat denna fråga, ehuru jag naturligtvis fortfarande anser, att de i vissa punkter bort gå något längre och tillmötesgå de åsikter, som representationen förut i frågan uttalat.

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af ifrågasvarande paragraf och sedan derpå, att paragrafen skulle till Lag-Utskottet återförvisas; och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Herr Thyselius: Min uppmärksamhet har blifvit fästad derpå, att på fjerde raden i denna paragraf förekommer ett ord, som möjligtvis skulle kunna gifva anledning till olika tydning, och att därför icke vore ur vägen att en omredigering egde rum, som förekomme en sådan tvetydighet. Det står nemligen: "Vid ansökan om förlagsinteckning skall till Rätten ingifvas i hufvudskrift den handling, på grund hvaraf inteckning äskas; skolande handlingen innehålla såväl uttryckligt erkännande af försträckningens egenskap af förlag för viss uppgifven rörelse *jemte uppgift om stället, hvarest denna drifves.*" Några hafva deraf velat draga den slutsatsen, att om till exempel en fabrik skulle i en stad anmälas, äfven borde uppgifvas vid hvilken gata eller torg den vore belägen tillika med nummer på det hus, der fabriken skulle drifvas och, om den flyttades derifrån, en ny anmälan ske. Till förekommande af en sådan tydning hemställer jag, att på fjerde raden efter ordet "rörelse" sättes: "*jemte uppgift om stället, der bergsbruk, grufvedrift eller sågverksrörelse idkas, samt om stad eller socken, der annan i § 1 omförmäld rörelse drifves, som etc.*"

Det är således endast en obetydlig ändring, jag tillåtit mig föreslå.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag ber få understödja det af Herr Thyselius nu framställda förslag; det synes mig som om det endast vore ett förtydligande af hvad som måste anses vara lagens mening.

Sedan öfverläggningen härmed ansetts slutad, godkändes förevarande paragraf med den ändring, att orden "hvarest denna" ut-

Förslag till förordning ang. förlagsinteckning. byttes mot orden "der bergsbruk, grufvedrift eller sågverksrörelse idkas, samt om stad eller socken, der annan i 1 § omförmäld rörelse".
(Forts.)

4—6 §§ samt 8—10 §§.

Godkändes.

Den vidare behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.